

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

***Особливості інноваційної діяльності
сільської загальноосвітньої школи
(за матеріалами науково-практичної конференції)***

м. Черкаси
2012

Богославець Г.І. Особливості інноваційної діяльності сільської загальноосвітньої школи (за матеріалами науково-практичної конференції). – Черкаси: ЧОПОПП, 2012. – 64с.

АВТОР-УКЛАДАЧ:

Богославець Г.І. – старший викладач кафедри освітнього менеджменту і педагогічних інновацій Черкаського ОПОПП

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Андрющенко Т.К. – кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри освітнього менеджменту і педагогічних інновацій Черкаського ОПОПП;

Гладка Н.М. – завідувач лабораторії розвитку освіти та педагогічних інновацій Черкаського ОПОПП;

Чиркова С.І. – методист лабораторії розвитку освіти та педагогічних інновацій Черкаського ОПОПП.

Реалії сучасної цивілізації та пов'язані з ними обставини життя людини висувають і нові вимоги до освітньої системи, навчальної діяльності самого вчителя, колективу. Нині, як ніколи, актуальною є проблема модернізації освітньої політики, творення нової школи, яка б плекала творчу особистість, забезпечувала умови для повноцінного інтелектуального, творчого, морального, фізичного розвитку дитини. Освіта набуває інноваційного характеру, а її вихованці мають бути готовими до нового типу життя. Саме ці проблеми і підходи розкривають виступи учасників науково-практичної конференції, роблячи акценти на діяльності сільської загальноосвітньої школи, яка має свою особливість, специфіку й відмінність.

Для керівників загальноосвітніх шкіл, методичних об'єднань, методистів і учителів.

Затверджено на засіданні Вченої ради інституту
Протокол № 1 від 28.02.2012 р.

ЗМІСТ

Богославець Г.І. Особливості формування інноваційної культури школи	4
Шалатов К.М. Особливості інноваційної діяльності Соколівської загальноосвітньої школи	8
Домаш Л.Д. Формування моральних якостей школяра засобами Євроклубу	11
Дорожкіна Н.С. Сучасні освітні технології в практиці роботи сільської школи	16
Голик А.О. Особливості інноваційної діяльності сільської загальноосвітньої школи	20
Шульга Т.М. Інноватика в освітній діяльності Моринського НВК	24
Кучман С.Б. Формування компетентної особистості – практика всієї школи	27
Мовчан Н.І. Підвищення якості надання освітніх послуг шляхом впровадження сучасних освітніх технологій у навчально-виховний процес	39
Ярова Н.Ф. Особливості інноваційної діяльності Мельниківського НВК	44
Чабанюк Л.М. Створення розвивально-виховного середовища сільської школи	59

***Богославець Г.І.,**
старший викладач кафедри освітнього
менеджменту і педагогічних інновацій
Черкаського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ШКОЛИ

Найважливіша риса способу життя людини у ХХІ столітті – це динамізм, що об'єктивно обумовлює мінливість. У наш час стабільно успішними й ефективним і суспільство, й окремі люди можуть бути не лише перебуваючи у постійних змінах, а отже, у динамічному розвитку й оновленні, звідси – необхідність формувати особистість, здатну для сприйняття нових змін, налаштовану на сприйняття новизни, зміни як природної норми.

Реалії сучасної цивілізації та пов'язані з ними нові обставини життя людини висувають і нові вимоги до освітньої системи навчальної діяльності, самого вчителя, колективу. Освіта набуває інноваційного характеру, а її вихованці мають бути готовими до нового типу життя.

Освітніми інноваціями є вдосконалені чи нові освітні, дидактичні, виховні, управлінські системи або їхні компоненти; освітні технології, або їхні компоненти; освітні технології, що суттєво поліпшують результати, освітньої діяльності. Упровадження певної інновації у загальноосвітньому закладі залежить від багатьох учасників навчально-виховного процесу. Шкільну організацію можна уявити як специфічну систему відносин, у якій навчаються, працюють, спілкуються, адаптуються до зовнішніх середовища.

Починаючи від моменту свого виникнення, будь-яка організація, в тому числі й шкільна, постійно створює власну систему відносин, яка включає реакції на зовнішні й внутрішні «виклики». Ці реакції з часом стають загальноприйнятими способами поведінки, яких дотримуються всі і які дають членам колективу почуття захищеності й належності до певної структури. Цим визначається культура закладу, культура школи.

Культура школи – це феномен, який створюється учасниками навчально-виховного процесу, має незначну динаміку і характеризується в основному такими двома функціями: визначає стандартні шляхи розв'язання проблем і сприяє зниженню рівня невизначеності в нових ситуаціях. У навчальних закладах функції культури формуються внаслідок інтеграції досвіду членів колективу та зовнішньої адаптації установи до вимог і потреб суспільства. Культура школи набуває особливої значущості у тих випадках, коли виникає потреба у розвитку закладу, впровадженні освітніх інновацій. Оскільки ніде немає досконалої, ідеальної школи, процес інновації має бути безперервним у всіх навчальних закладах. Навіть найкращі з найкращих закладів освіти повинні

постійно поліпшувати свою роботу, здійснювати пошук факторів, які можуть цьому сприяти.

Як правило, управляючи загальноосвітнім навчальним закладом, творчий керівник (педагог-інноватор) прагне створити власну організаційну структуру, яка б характеризувала б інноваційну культуру закладу. Для цього керівник із своїми заступниками й однодумцями проводить глибокий аналіз й діагностику вже сформованої школи, наприклад, за такими критеріями:

- яких цінностей дотримується більшість у педагогічному колективі;
- які переконання щодо можливості досягли власного успіху у даній школі;
- які цілі трансформуються в плани й процедури;
- якою мовою спілкуються члени колективу;
- які є спільні традиції, ритуали, документація закладу тощо.

У результаті аналізу й діагностики, як правило, виникає потреба у внесенні певних змін у культуру цього закладу. Процес зміни культури починається тоді, коли і керівник школи, і педколектив відчують так званий «культурний шок», що вказує на критичний стан і потребу внесення змін у культуру цієї школи.

Директор школи щодня стикається з необхідністю розв'язувати певні проблеми, адже безпроблемних шкіл не буває. І, звичайно, серед цих проблем особливого значення набувають ті, від успішного розв'язання яких безпосередньо залежать результати діяльності навчального закладу. Найпоширенішими і найбільш значущими недоліками, що потребують подолання, є середній або навіть низький рівень навчальних досягнень учнів, незадоволення школярів, педагогів, батьків, місцевих органів управління освітою тощо. Завдання керівника навчального закладу визначити найбільш значущі проблеми, розв'язання яких вплине на поліпшення результатів діяльності школи, показниками чого є висока успішність учнів, покращення самопочуття учасників навчально-виховного процесу, створення і розвиток інноваційної культури закладу тощо.

Для ідентифікації і ранжування проблем можна скористатися методом «дерева проблем». Спершу слід визначити найбільш значущі труднощі школи і записати їх у стовпчик. Після чого потрібно виявити, чому саме виникла кожна з визначених проблем. Відповіді на це питання необхідно зафіксувати біля кожної проблеми у вигляді підпроблеми.

Далі слід повторити питання «чому» вже для кожної з визначених підпроблем. Таким чином варто ставити питання доти, доки це можливо. У результаті можна отримати певний перелік проблем школи за ступенем їхньої значущості.

Для розв'язання будь-якої більш-менш значущої проблеми школи потрібно відібрати інновації, впровадження яких дасть змогу «зняти» визначену проблему і досягти покращення діяльності школи та її результатів. Це можуть бути нові для даної школи або вдосконалені дидактичні, виховні, управлінські системи, їх компоненти, технології.

Для того, щоб інноваційний процес у школі розпочався, потрібна людина або група людей, які ініціюватимуть чи підтримуватимуть зміни. Це можуть

бути керівники та педагоги-інноватори цієї школи або науковці-експерти, консультанти. Головне, щоб і керівники, і педагоги школи сприйняли інноваторів, виявляли довіру до них і тих змін, які вплинуть на розвиток закладу і його культуру. Внесення таких змін потребує певної роботи, в першу чергу, адміністрації школи.

Науковцями теоретично розроблена десятикрокова модель модуль внесення змін у культуру школи:

1. З'ясуйте, що вас дивує і вражає. Спостерігайте систематично. Прагніть отримати необхідну інформацію.
2. Кілька разів перевірте, чи випадкові ваші спостереження, чи характерним є для школи те, що ви побачили.
3. Не робіть цього самотужки, запросіть кого-небудь із колективу школи допомогти вам.
4. Чітко сформулюйте питання. Люди всередині й за межами школи мають шукати відповідь на питання «Чому?»
5. Розгляньте пояснення разом із членами колективу.
6. Сформулюйте гіпотезу на основі попереднього твердження.
7. Систематично перевіряйте гіпотезу. Здійснюйте нові спостереження, спілкуйтесь з людьми.
8. Сформулюйте пропозиції.
9. Порівняйте первинну модель культури з поглядами співробітників школи щодо її зміни.
10. Дайте зрозумілий опис мопеді оновленої культури школи.

Вибираючи інновацію, слід пам'ятати, що зарадити справі може впровадження лише тієї інновації, яка сприятиме розв'язанню проблеми саме вашої школи. Тому не варто обирати інновацію керуючись критеріями її розповсюдженості чи прихильністю до неї місцевих органів управління освітою, методичної служби, певного науковця або її уявною привабливістю. Упровадження будь-якої інновації лише заради набуття іміджу інноваційної школи може привести до погіршення стану справ у школі, дискредитації ідеї перетворення на краще в очах педагогів, батьків, учнів, органу управління освітою або засновників, яким безпосередньо підпорядкована школа.

Основними завданнями керівника школи, що здійснює інноваційну діяльність, є:

- постійне переведення загальноосвітнього закладу у якісно новий стан;
- підтримка педагогів-новаторів з допомогою не лише соціальних і психологічних методів заохочення, а й матеріальних (залучення інвесторів для цього);
- створення умов (соціальних, організаційних, психологічних) для здійснення експериментальної діяльності;
- забезпечення участі школи у реалізації інноваційних освітніх проектів;
- формування інноваційної культури школи.

Прагнути сформувати інноваційну культуру школи, слід пам'ятати, що це має бути заклад, здатний до змін, відкритий для комунікацій як всередині, так і з зовнішнім середовищем.

Крім того, інноваційна культура школи характеризується орієнтованістю на особистість, особистісний розвиток учня й педагога.

Учителям такого закладу притаманна солідарність у цінностях і поглядах на освіту, на основі яких формується їхня поведінка. Інноваційна культура школи є культурою консенсусу. Формування такого консенсусу в значній мірі залежить від керівника навчального закладу, від його вміння, фаховості, прагнення досягти більш кращого розвитку школи, бачення перспективи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про загальну середню освіту».
2. Закон України «Про інноваційну діяльність».
3. Концепція Державної інноваційної політики України // Світ. – №11.
4. Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. – К.: Грамота, 2005.
5. Даниленко Л.І. Модернізація змісту форм та методів управлінської діяльності директора загальноосвітньої школи: Монографія. – К.: Логос, 1998.
6. Машкіна Л.А. Впровадження педагогічних інновацій у навчально-виховний процес початкової школи. – Хмельницький, 2000.
7. Наукове та методичне забезпечення впровадження педагогічних інновацій. Збірник наукових праць / Ред. Кол.: Даниленко Л., та ін. – Херсон: ЦНТЕІ, 1999.
8. Імідж школи на порозі ХХІ століття: Практично-зорієнтований посібник / За ред. Антоненко Т.С., Єрмакова І.Г. та ін. – К., 1998.
9. Сластенин В.А., Подимова Л.С. Педагогика: иновационная деятельность. – М.: ИЧП Изд. «Магистр», 1997.

Шалатонов К.М.,
заступник директора з навчально-
виховної роботи Соколівської
загальноосвітньої школи I-III ст.
Жашківської районної ради

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СОКОЛІВСЬКОЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

*Єднаючи своє й чуже, вона
(українська національна школа)
може дати новий тип школи, що
відповідатиме найкращим
поступовим педагогічним
принципам, але разом із цим не
розірве живого зв'язку з народним
життям, з характерними рисами
нашого культурного розвитку і
громадського життя*

С.Русова.

Школа, яку ми сьогодні маємо, це результат подвижницької праці попередніх учителів і відповідальності, доброти і щоденного пошуку інноваційних технологій навчання та виховання сучасного покоління.

Інноваційний потенціал педагога, тобто сукупність соціокультурних і творчих характеристик особистості, що виявляє готовність удосконалювати педагогічну діяльність, і наявність внутрішніх засобів і методів, які можуть цю готовність забезпечити, визначається творчою здатністю генерувати нові ідеї, високим культурно-естетичним рівнем; розумінням і сприйняттям нових ідей, думок, напрямів, течій. Таким генератором ідей для нас, освітян сільських шкіл, став Феномен учительського роду – О.А. Захаренка і ми причетні до святої справи – популяризації і розвитку спадщини великого Вчителя Черкащини.

Школа Захаренка як модель сучасної сільської школи захопила педагогічний колектив Соколівської ЗОШ I-III ступенів. Сприяла глибшому осмисленню ідей, адаптації їх до конкретних умов школи і створенню власної системи навчально-виховного процесу і участь у роботі творчої групи директорів шкіл при ОПОПП. Створився власний проект, з'явилися задуми, які упродовж кількох років реалізувалися учителями, батьками, громадськістю. Соколята шкільної республіки «Сокіл» запропонували свої проекти і втілювали їх у творення школи добра і радості.

За словами О.А. Захаренка, дитина – центр Всесвіту. Особистісно орієнтована освіта створює середовище розвитку дитини, а тому особливе місце повинно займати життєве проектування – технологія розробки ціннісного та

ресурсного забезпечення і реалізації життєвого проекту, змістом якого є процес свідомого і творчого вивчення та здійснення особистістю власного життя. Це школа самореалізації особистості.

Основою для формування в учня готовності і здатності до розробки власної моделі технологій життєвого проектування, визначення засобів та шляхів її практичного впровадження у власне життя є психологія та педагогіка життєтворчості особистості. Мета школи полягає в розвитку здібностей і талантів школяра, сприянню, збереженню його фізичного, інтелектуального, морального та психічного здоров'я.

Проектування різних аспектів розвитку учня і школи підвищує професійну компетенцію вчителів, оскільки завершується розробкою конкретних документів, які мають велике значення для удосконалення навчально-виховного процесу.

Принцип інноваційності реалізується через підтримку творчої ініціативи, співпрацю з творчими тимчасовими колективами педагогічних і науково-педагогічних працівників, співуправління інноваційними проектами, самоорганізацію вчителів і учнів у питаннях розробки й упровадження педагогічних інновацій.

Самостійно педагогічному колективу без наукової підтримки важко здійснювати ці інноваційні технології, а тому співпраця школи та вищого навчального закладу стала запорукою втілення новаторських видів роботи. Майже 12 років співпрацює Соколівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів Жашківського району з Уманським державним педагогічним університетом ім. Павла Тичини. Накопичено чималий досвід проведення спільних семінарів та консультацій, тренінгів, обміну здобутками, методичними розробками. За роки співпраці більш як два десятка випускників школи після закінчення університету реалізували себе майстрами педагогічної справи в школах району.

А почалося все з “Дня відкритих дверей” університету. Учні школи ознайомилися з визначними подіями, пов’язаними зі створенням та розвитком університету, його впливом на інтелектуальний, науковий і освітній розвиток сусідніх районів. Потім на традиційне свято “День факультету української філології” були запрошені творчо обдаровані діти разом із учителями української мови та літератури.

І з того часу це вже чудова традиція, гарний приклад співпраці освітянського закладу з вищою школою. Учні школи беруть активну участь у науково – дослідницькій роботі. Члени МАН є постійними призерами та переможцями у конкурсах: Лимар Катерина (11кл.) 1м. – українська література, Борса Юлія (11 кл.) – 2м. – українська мова, Дереневич Галина (11 кл.) – 2м. – українська література, Петровська Ірина (11 кл.) – 2м. – фізика, Туз Іван (11 кл.)- 2м. – українська література, Петровська Ірина (11 кл.) – 2м. – фізика, Туз Іван (11 кл.) – 1м. – інформатика, Сазонов Сергій (10 кл.) – 1м. – математика, Довгопола Олена (10 кл.) – 1м. – історія, Бурлака Віктор (10 кл.) – інформатика, Басюк Богдана (11 кл.) – українська мова.

Майстер – клас «Театр слова» для учнів школи і майстер – клас «Риторика» для учителів проведені викладачами університету.

У вченій раді університету, присвяченій формуванню національно – мовної особистості майбутнього вчителя, активну участь брали вчителі школи. Семінари з педагогіки і психології, круглий стіл, проведені на базі школи, розкрили шляхи і способи становлення висококваліфікованих учителів. Отже, необхідність повсякчасного та безперервного навчання задля досягнення вершин досконалості та поставленої мети вимагають озброєння новітніми технологіями. Цьому й сприяють спільні дослідження, розробки тем упровадження інтерактивних методик, обмін здобутками, методичними розробками учителів та викладачів університету.

Проведені тренінги для школярів, під час яких учасники навчалися методів самостійного дослідження, організації дослідницької роботи, формуванню ключових та тематичних запитань, розвивали в учнів навички високого рівня аналізу, синтезу, узагальнення і т.д. Зацікавленість застосовуваними підходами до пошуку, плекання й підготовки школярів до подальшого поглибленого опанування предметами (що в умовах профільного навчання стає ще більш актуальним), формування в учнів наукового стилю мислення, - це теми обміну думками, досвідом практиків (учителів школи) і науковцями (викладачами університету).

У збірнику матеріалів загальноуніверситетської звітної наукової конференції викладачів, аспірантів та студентів філологічного університету знаходяться наукові роботи й учнів нашої школи.

Наша школа – сільська. З огляду на важке і складне становище, в якому опинилося сільське господарство, і ту особливу місію виведення його з кризи, покладену на висококваліфікованих фахівців-аграріїв, підписано договір про співпрацю з Уманським державним аграрним університетом, затверджено план спільної діяльності щодо підготовки учнів школи до навчання на усіх факультетах навчального закладу.

У «День відкритих дверей» університет запрошує школярів для ознайомлення з умовами вступу на навчання, змістом та формами підготовки фахівців, характеристиками напрямів спеціальностей і спеціалізацій, термінами прийому документів та вступних випробувань. Учні школи є членами МАН аграрного університету, беруть активну участь у проведенні олімпіад із профільних предметів, отримують призові місця і мають переваги при зарахуванні на обрані спеціальності.

Викладачі університету проводять на базі школи консультації, тестові роботи з профільних дисциплін, індивідуальні заняття з учнями, які мають високий рівень компетентності і вагомі результати науково-дослідницької роботи.

Інноваційні здоров'язберігаючі програми дають можливість застосовувати блоки оздоровчих навчально-виховних заходів (танцювальні перерви, ігри на свіжому повітрі, прогулянки, спортивні хвилинки, секції, гуртки, заняття в тренажерному залі і так далі) і сприяють збереженню та зміцненню здоров'я дітей і формують у них компетентнісне ставлення до власного здоров'я.

Парламент шкільної республіки «Сокіл», який є центром громадського самоврядування і відіграє активну роль у громадському житті школи і села,

сприяє виявленню і подальшому розвитку особистісних якостей справжніх громадян держави.

Таким чином школа прагне бути психологічно комфортною для всіх учасників навчально-виховного процесу, центром творчості і розвитку багатогранного інтелекту вчителя і учня.

*Домаш Л.Д.,
директор Веселохутірського навчально-
виховного комплексу «ДНЗ – ЗОШ
I–III ст.» Чорнобаївської районної ради*

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ ШКОЛЯРА ЗАСОБАМИ ЄВРОКЛУБУ

Вже вкотре ми обговорюємо проблеми творення нової школи України ХХІ століття, яка б плекала творчу особистість, забезпечувала умови для повноцінного інтелектуального, творчого, морального, фізичного розвитку дитини. Головними цінностями сучасної школи є дитина, культура, творчість. Виховання в сучасній школі - це процес педагогічної допомоги дитині в становленні її суб'єктивності, культурної ідентифікації, соціалізації життєвого самовизначення. Сучасна освіта в тому числі і в малокомплектній сільській школі вимагає впровадження принципово нових інтерактивних методів навчання, способів організації навчально-виховного процесу. В епоху глобалізаційних процесів вчителям потрібно не просто дати знання дитині, а навчити її вчитися самостійно: добувати необхідне і відсіяти непотрібне. Сьогодні, як ніколи, актуальною є проблема модернізації освітньої політики. На часі приведення навчально-виховного процесу в кожному навчальному закладі у повну відповідність з вимогами державних стандартів освіти. Педагоги Веселохутірського НВК зрозуміли, що запорукою успішної реалізації завдань навчання і виховання підростаючого покоління є зміна ставлення педагогів до дітей, переважання форм спілкування з вихованцями на засадах партнерства, повага до дітей, віра в їхні можливості, що допоможе бачити кожную дитину окремо і добирати ефективні, саме для неї форми виховного впливу. Таким чином, вчителі повинні повною мірою орієнтуватися в нелегких завданнях, що випливають з процесів глобалізації суспільного життя. Вони мають здійснити перехід від декларування переваг особистісної моделі - до її реального впровадження, від налаштованості на майбутнє - до турботи про повноцінне проживання дитиною будь - якого віку сьогодення, від урочної форми організації життєдіяльності вихованця до оволодіння наукою та мистецтвом вдумливого спостереження за процесом особистісного зростання дитини і порівняння її лише з самою собою. Перед навчальним закладом стоїть завдання дати не лише знання дитині про різні сторони життя. Цього замало.

Свідченням життєвої компетенції сучасного випускника будь - якого закладу освіти є не лише знання, а й уміння застосувати ці знання на практиці уміння діяти адекватно ситуації. Усвідомлення саме цього, сприятиме зростанню особистісного і професійного рівнів педагогів, згуртуванню колективів однодумців, створенню позитивного психологічного клімату для самореалізації як дорослих, так і їх вихованців. Щоб прищепити кожному учневі любов до навчання, потрібно виховати позитивну Я - концепцію, складовими якої є віра у власні сили, реальна оцінка своїх можливостей. Щоб насправді досягти цього, варто дотримуватися принципу природо відповідності. Очевидним є те, що особливої уваги на нинішньому етапі розвитку освіти заслуговують школи нового типу: навчально-виховні комплекси «Дошкільний навчальний заклад - загальноосвітня школа», ліцеї, гімназії, коледжі.

В умовах модернізації системи освіти в Україні, переорієнтація навчання на особистісний розвиток учнів, на досягнення ними суспільно зумовленого рівня компетентності, помітнішими стають тенденції до конкретизації освітніх цілей, як основи навчального процесу.

Пошук ефективних відповідей на виклики часу вимагає від нас окреслення нових шляхів модернізації освіти, об'єднання зусиль суспільства, спрямованих на практичну реалізацію ефективної освітньої політики. Це зрештою має привести до накопичення і примноження інтелектуального капіталу нашого суспільства. Тому важливим завданням всього освітнього співтовариства є генерування освітньої політики. Учасники навчально-виховного процесу Веселохутірського НВК свідомі того, що головне завдання сучасної української школи полягає в тому, щоб допомогти дитині набути певних конкурентних переваг на сучасному ринку праці, сформувати навички і вміння співжиття з іншими народами в сучасному глобалізованому світі.

Інтеграцію України у світовий культурно освітній простір може забезпечити передусім система виховання, адекватна меті держави і конкретній особистості. Історичний досвід розвитку людства незаперечно доводить, що більших успіхів у розвитку людства досягали ті народи, в яких виховання було кращим.

Виховання в житті людей – первинне і головне, все інше – його наслідки. Там, де виховання відкладають «ДО КРАЩИХ ЧАСІВ» і починають вирішувати, загальніші і важливіші, як здається проблеми ці кращі часи не настають ніколи. Педагоги Веселохутірського НВК, батьківська громадськість, сільська територіальна громада переконані, що виховання - це саме життя, а життя «на потім» відкласти не можна.

Поєднати людину з життям; подружити людей одне з одним, утвердити морально виховану особистість в складному сьогоденні і допомогти цій особистості видозмінювати світ, самореалізуючись в ньому. Саме такі завдання ставить перед собою педагогічний колектив навчального закладу, який я очолюю. Ми зрозуміли, що шлях кожного сучасного навчального закладу має пролягати від досліджень, спостережень, моніторингів, тренінгових завдань до розробки стратегії і концепції його власного розвитку.

Педагогічним колективом спільно з батьківською громадськістю, піклувальною радою, радою навчального закладу визначені пріоритети

розвитку навчального закладу, які викладені в програмі розвитку школи «Живемо за вічним цінностями» та Концепції розвитку навчального закладу, як закладу інноваційного євроатлантичного розвитку.

Метою реалізації Концепції закладу є забезпечення умінь для системного розвитку навчального закладу, як закладу інноваційного поступу євроатлантичного розвитку шляхом підвищення рівня гуманітарної освіти та ефективного управління навчально-виховним процесом на основі загальнолюдських та європейських демократичних цінностей.

Хто ж творить політику НВК? Безперечно: директор, рада НВК, піклувальна рада, клуб батьківського спілкування «Авторитет», рада самодіяльної дитячої організації «Веселка»

НВК будує свою діяльність на практичних засадах - це виховання успішної Особистості, Громадянина Професіонала, носія культурних і сімейних цінностей.

Педагогічний колектив працює над реалізацією науково-методичної проблеми: «Формування компетенцій життєвого самовизначення особистості через впровадження інноваційних технологій в навчальній і виховній роботі».

Наш НВК це навчальний заклад, який працює в центрі Євроатлантичної Інтеграції при обласному ІПОПП, співпрацює із НВК «Дошкільний навчальний заклад «Лісова казка» - гімназія «Апогей» м. Києва, з ПСП «Веселий Хутір», фермерським господарством «Веселохутірське», жіночою радою, радою ветеранів, громадською організацією - Всеукраїнська екологічна ліга, школою-партнер м. Щавниця республіка Польща.

Провівши глибокий аналіз стану та тенденцій соціокультурного середовища на селі, ми зрозуміли, що в умовах соціальної нестабільності, зміни форм власності, багатонаціонального складу населення в селі, нам необхідно, беручи до уваги реалії життя, поєднувати в собі гнучкість з чіткою педагогічною позицією, яка є важливою умовою оптимізації діяльності сільської малокомплектної школи.

Система роботи НВК сприяє створенню умов для розвитку кожного вихованця відповідно до цього здібностей, інтересів, психофізіологічних особливостей. Педагогічний процес здійснюється в умовах створення продуктивного освітнього простору. Навчальний процес будується на засадах глибокої диференціації та індивідуалізації, керуючись компетентнісним підходом до навчання і виховання.

Педагогічний колектив послідовно дбає про розкриття внутрішнього потенціалу особистості вихованця, розвитку ключових компетенцій. Одним із засобів вироблення та здійснення ключових компетенцій вбачаємо в тому, що наші вихованці повинні жити в сучасному світі. Виходячи з цього, будуємо навчальний план таким чином, щоб діти з чотирирічного віку оволодівали навичками роботи на комп'ютері, вивчали англійську мову, проводили дослідження, працювали над проектами.

Беручи участь у проектах «Пізнаємо Європу разом» та «Канікули в Бескидах», «Демократія в освіті», «Підтримка євро клубів в Україні», вихованці закладу відвідали такі країни ЄС як: Болгарія, Польща, Австрія, Словаччина,

Італія, Німеччина, Угорщина, Чехія. Учні брали участь у структурних діалогах між молоддю різних країн на базі навчальних закладах Польщі, Словаччини, Австрії, побували в Ягеллонському університеті міста Кракова (Польща).

За наслідками участі в проектах шкільний Євроклуб «Перспектива» увійшов в двадцятку кращих Євроклубів України. Керівник Євроклубу, вчителька суспільних дисциплін Домаш Л.Д. та учениця 7 класу Потапова Д. брали участь у тренінгу, який проводився у місті Кіровограді у квітні 2011 року за напрямком «Організація волонтерської діяльності».

Вихованці НВК представляли Україну на параді Євроклубів країн ЄС з 07.05 по 09.05.2011 року в місті Варшаві. Парад Шумана, учасниками якого були учні НВК, дав можливість переконливо продемонструвати на практиці переваги неформальної освіти у формуванні громадянина України.

Знання про Європу ми прагнемо дати з наймолодшого дошкільного віку. Щомісяця старшокласники проводять з малюками цікаві дидактичні ігри, тренінгові заняття на яких знайомлять своїх молодших друзів із життям європейських країн, формуючи цим самим риси майбутнього громадянина не лише України, а й світу.

Працюючи, ми вчимося занотовувати ідеї спостереження та висновки. Нині працюємо над створенням «книги ідей», яка дасть можливість віднайти найкращі з них і реалізувати на практиці. Прагнемо, щоб вся діяльність розпочиналася для того, щоб і розвиватися, знайти нові ідеї та проекти, налагодити партнерські стосунки із закладами освіти в країнах Європи. Це певною мірою вдалося зробити під час поїздки членів Євроклубу до республіки Польща навесні цього року. Адміністрація НВК та учні мали нагоду розпочати початковий етап проекту по встановленню партнерських зв'язків із школою ім. Г. Сенкевича міста Щавниці. Делегація НВК ознайомила з роботою навчального закладу. Наші вихованці подарували своїм польським друзям українські символи, листівки із зображенням визначних місць Черкащини.

Яскравим спогадом про літо, залишилася подорож до Італії, Австрії, Угорщини, Словенії. Члени Євроклубу «Перспектива» відпочивали на березі Адріатичного моря в м. Леньяно, мали можливість побувати на екскурсіях в містах Вероні, Венеції, Відні, Будапешті. Євроклубівці мають елементи певного досвіду в своїй роботі, хоч не завжди цей досвід є позитивним. Значні труднощі в діяльності Євроклубу пов'язані з фінансуванням. Пошук партнерів та інвесторів забирає багато часу та енергії. Про те, те що вдалося зробити в значній мірі є результатом позитивної співпраці із спонсорами керівництвом ПСП «Веселий Хутір» та ФГ «Веселохутірське», батьків, відділу освіти Чорноаївської РДА. Без фінансової підтримки спонсорів неможливо було б взяти участь у тих проектах про які йшла мова вище.

Нині члени Євроклубу «Перспектива» готуються до участі в міжнародному конкурсі в рамках проекту «Залучення молодіжних європейських клубів для збереження історичної пам'яті в Україні». Нещодавно Євроклубівці повернулися іще з однієї поїздки.

Цікавими спогадами залишилася для вихованців подорож по країнах Європи: Польщі, Німеччині, Чехії, яка проходила з 22 по 30 жовтня під час

осінніх канікул. Члени євро клубу «Перспектива» мали змогу відвідати Дрезденську картинну галерею, де милувалися полотнами видатних митців світу. Неабияке враження на дітей справила «Сікстинська Мадонна» Рафаеля. Школярі мали можливість відвідати з екскурсіями Прагу, Вроцлав, побували в Карконоському Національному заповіднику, працювали із своїми однолітками у гімназії полького міста Карпача. Ми розуміємо, що найбільшого успіху досягає той, хто зрозумівши проблеми прагне перетворити її у можливість. Педагогічний колектив нашого навчального закладу, засобами євроклубу, плекає вільну, активну та креативну особистість, яка може взяти на себе відповідальність стати господарем власної долі, долі народу та держави. В навчальному закладі створюються умови для повної самореалізації кожного вихованця, бо на наше глибоке переконання саме від цього залежить розвиток України, її громадянського суспільства і врешті гідне місце нашої країни в світі.

Шкільний євроклуб «Перспектива» проходить через чергові етапи своєї діяльності, які складаються з таких структурних елементів:

- розробка плану дій;
- окреслення організації роботи;
- визначення відповідальних осіб;
- реалізація завдань;
- оцінка діяльності;
- поширення результатів.

Працюючи в євроклубі старшокласники вчаться будувати стратегію своїх взаємин із однолітками з інших країн Європи, вчаться проектувати та керувати здійсненням накреслених проектів. Школярі не лише вчаться кращим зразкам європейської моралі, а й координують свої очікування і вимоги в напрямку розгортання можливостей особистісного зростання. Зусилля педагогічного колективу Веселохутірського НВК спрямовані на те, щоб навчити учнів, досягнувши моральні здобутки Європи, формувати активну модель успішної людини, яка передбачає володіння такими важливими для сучасності якостями:

- гнучко адаптуватися у мінливих життєвих ситуаціях;
- самостійно та критично мислити;
- уміти бачити та формувати проблеми;
- знаходити шляхи раціонального її вирішення;
- бути здатними генерувати нові ідеї, творчо мислити;
- грамотно працювати з інформацією;
- бути комунікабельним, контактним у різних соціальних групах;
- вміти самостійно працювати над розвитком особистої моральності, інтелектуалу, культурного рівня;
- планувати, організовувати свою діяльність задля досягнення мети життя;
- бути конкурентоздатним в суспільстві з ринковою економікою;
- знати своє життєве кредо і свій стиль.

*Дорожкіна Н.С.,
директор Балаклеївської спеціалізованої
школи I-III ст. № 1 ім.Є.Гуглі
Смілянської районної ради*

СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПРАКТИЦІ РОБОТИ СІЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ

Сільська школа завжди була і є особливою. Ще в середині XIX століття письменник, культурний діяч і педагог О. Духнович писав, що «школа в селі має стати «кузнею освіти», школою моральності, центром культурного життя населення, а отже, джерелом світлого майбутнього всього народу».

На жаль, сьогодні сільська школа переживає свої не найкращі часи. Серед багатьох проблем сільської школи чи не найболючіша – зниження рівня успішності школярів.

Кожен вчительський колектив сільської школи, безперечно, сьогодні шукає свої шляхи подолання цієї непростой проблеми, розробляє свої стратегії і тактики, спрямовані на формування успішного випускника школи, компетентного у всіх галузях сучасної освіти, готового до найсучасніших викликів часу.

Педагогічний колектив Балаклеївської спеціалізованої школи №1 ім. Євгенії Гуглі вбачає вирішення зазначеної проблеми в активному запровадженні в освітянському просторі школи особистісно орієнтованих технологій та організації індивідуального навчання школярів.

Невисока наповнюваність класів, прогнозований контингент учнів (у школі навчалися батьки сучасних школярів, їхні старші брати і сестри) – це ще одна реалія сучасної сільської школи, яка дозволяє виробити індивідуальні підходи до навчання кожного учня з урахуванням його розумових здібностей, нахилів до вивчення предметів, психолого-фізіологічних особливостей.

Хочу поділитися деякими напрацюваннями нашого педагогічного колективу щодо організації індивідуального навчання школярів та пристосування вчительських методик до індивідуально-психологічних особливостей учнів школи.

Виходячи з досліджень сучасних учених, ми визначили ті особливості дітей, які потрібно враховувати в першу чергу, щоб забезпечити індивідуальне навчання. Це:

1. Функціональна асиметрія мозку: ліво чи правопівкульний тип інтелекту.
2. Стили навчання (аудіальний, візуальний, кінестетично-тактильний).
3. Темперамент учнів.

У результаті проведеного діагностування було визначено, що близько 65% наших учнів мають лівопівкульний інтелект, близько 15% – правопівкульний і 20% учнів з рівномірно розвиненими лівою і правою півкулями головного мозку.

Як відомо, ліва півкуля відповідає за логіку і мову. Тому умовно учнів з лівопівкульним інтелектом можна назвати «мислителями». Ми обрали методики, які найкраще відповідають психологічним особливостям лівопівкульників, та створили рекомендації для вчителів «Як навчати дітей з лівопівкульним інтелектом». Ми рекомендуємо вчителям викладати навчальний матеріал таким дітям чітко, логічно, структуровано, деталізовано, з багаторазовим повторенням, з використанням схем, таблиць, правил, завдань на аналітичне мислення; активно застосовувати інтерактивні технології, надавати перевагу тим методам, прийомам, вправам, які потребують логічного та аналітичного мислення. Та, наприклад, учитель історії Расулова В.І. активно запроваджує у своїй роботі методи «Прес», метод «Мозковий штурм», метод «Діаграма Вена», вправу «Знайди відповідності». У методичній скарбничці вчителя біології Матерацького С.Я. переважають методи: «Структурований огляд», «Семантична карта», «Пошук запитань» «Що? – Отже, що? – Що далі?» та інші.

Особливої вчительської уваги потребують учні, в яких домінує **права півкуля**. Ці учні мають здатність до малювання і сприйняття гармонії форм і кольора, музичний слух, артистичність, мрійливість, тобто це творчі особистості. Умовно таких учнів можна назвати «художниками».

У методичних рекомендаціях «Як навчати дитину з правопівкульним інтелектом» ми радимо подавати навчальну інформацію візуальними засобами (навчальні і художні фільми, презентації, картини, ілюстрації до творів тощо), за допомогою музики, мистецтва, що передбачає залучення творчої уяви, інтуїції дітей, використовувати методи і прийоми *асоціативно-сугестивної технології*: “особисті асоціації”; асоціативні розминки; асоціативні диктанти; асоціативні малюнки; асоціативні ланцюжки; твори – асоціації тощо. Особливо багато напрацювань із дітьми з правопівкульним творчим інтелектом має вчитель світової літератури Возна Л.В. На її уроках учні мають змогу активно використовувати та розвивати асоціативне мислення під час вивчення художніх творів. Над розвитком творчої уяви учнів працюють і вчителі української мови та літератури Мандрика В.М. та Дмитренко Г.М. Вони пропонують своїм учням такі завдання, які в першу чергу розвивають творчу уяву: «салат із казок», «салат із міфів», «казки навиворіт», «казки-небеліці» тощо.

Організовуючи індивідуальне навчання школярів, особливу увагу ми приділяємо пристосуванню вчительських методик до **індивідуальних стилів навчання** дітей.

На думку вчених, існує три основних стилі навчання. Та людина, яка найкраще сприймає навчальний матеріал через споглядання малюнків або друкованих знаків, має *візуальний стиль навчання (візуал)*: той, хто найкраще навчається через звук (музику чи бесіду), має *слуховий стиль навчання (аудіал)*, той, хто успішно навчається у русі, пізнає через дотик, має *кінестетично-тактильний стиль навчання (кінестетик)*. Ми провели діагностику школярів і визначили, що 32% мають візуальний стиль навчання, 34% – слуховий та 34% кінестетично-тактильний.

Так, наприклад, для ефективного навчання **візуала** вчитель початкових класів Мачулка В.С. у своїй роботі активно застосовує методи критичного читання *за технологією розвитку критичного мислення* школярів: «Читання тексту з позначками», «Читання в парах/Узагальнення в парах», «Спрямоване читання та міркування», «Прогнозоване читання».

Наші вчителі піклуються і про рівень засвоєння матеріалу учнями-візуалами, які найкраще навчаються через споглядання наочності. Так, наприклад, вчитель світової літератури Скляренко О.А. максимально унаочнює роботу на уроці, використовуючи малюнки, репродукції картин, презентації, схеми, діаграми, таблиці, художні або навчальні фільми тощо.

У навчанні **аудіала** найкраще спрацьовують усі словесні методи: навчальний діалог, бесіда, розповідь учителя, лекція, прослуховування аудіоматеріалів та ін. Великий досвід у роботі з учнями-аудіалами має вчитель географії Матерацька М.О. Вчитель активно залучає дітей до групової і парної роботи; активно використовує *комунікативні методи*: дискусію, дебати, коло ідей, рольове обговорення тощо.

Найтяжче в сучасній українській школі навчатися учням **із кінестетично-тактильним стилем навчання**. Таким дітям висидіти на уроці 45 хвилин – це справжня мука. Тому ми намагаємося створити найбільш оптимальні умови для навчання таких учнів.

Наші педагоги (особливо вчителі початкових класів) постійно створюють можливість моторної розрядки для кінестетика: проводять фізкультурну хвилинку, доручають кінестетику роль асистента на уроці. Ми плануємо обладнати в класах парти для роботи стоячи. Звичайно, краще було б обладнати в класах велотренажери, які б дозволили кінестетикам найбільш ефективно сприймати навчальний матеріал. Але, на жаль, поки що в українській школі така увага до дітей-кінестетиків – освітянська утопія.

Те, що ми можемо зробити для індивідуального навчання дітей з кінестетичним стилем навчання – це розробити систему найбільш оптимальних для них методів навчання. Це, в першу чергу, рухові ігри, пантоміма, інсценування, практичні проекти. Над цим ми і працюємо.

Створюючи умови для індивідуального навчання школярів, ми намагаємося враховувати темперамент дітей.

Психологом школи була складена характеристика учнів класу щодо їхнього темпераменту. Відповідно до цього всі методичні об'єднання школи розробили рекомендації для вчителів своїх МО щодо роботи з учнями з різними темпераментами. Так, наприклад, учителі природничо-математичного циклу розробили системи завдань з урахуванням темпераменту дітей; вчителі гуманітарних дисциплін підібрали творчі завдання та завдання на розвиток критичного мислення. Вся наша робота у цьому напрямку зводиться до того, щоб кожен учитель усвідомив: важливо не придушувати темперамент учня, а навчився керувати ним.

Безперечно, вчителеві потрібно знати і враховувати всі індивідуальні психологічні особливості дітей. Від того, як він пристосує свої методики до особливостей школярів, залежить успішність дітей, їхнє ставлення до навчання,

емоційний стан. Проте виникає питання, як в умовах класичного класно-урочного навчання забезпечити індивідуальний підхід до кожної дитини?

Ми дійшли висновку, що найоптимальніший спосіб задовольнити індивідуальні потреби школярів – це забезпечити умови постійної зміни їх діяльності. Звичайно, неможливо одночасно догодити всім. Однак можна мати певність, що всяка навчальна діяльність на кожному своєму етапі буде пристосована до певного психологічного типу учня.

На завершення свого виступу я хочу процитувати відомого російського педагога, доктора педагогічних наук Максима Поташника: «Усі ті, хто вважає інформацію про психологічні особливості учнів зайвою, непотрібною, необов'язковою, повинні зрозуміти, що хочуть вони цього чи ні, а працюють у режимі позаособистісної (особистісно відчуженої) парадигми освіти; що вони йдуть *не від можливостей дитини до програми, а навпаки – від програми до дитини*, тобто вважають усіх дітей однаковими, що є найгрубішою помилкою».

Щоб не допускатися цієї помилки, яка може дуже дорого коштувати кожному нашому учневі, Балаклеївська спеціалізована школа №1 ім.Є.Гуглі продовжує свій рух за траєкторією особистісно орієнтованого навчання, узгоджуючи педагогічні технології та методики з можливостями та особливостями школярів. І ми переконані у правильності цього шляху, адже любити, навчати і ЗНАТИ дитину – поняття в практичній педагогіці одного синонімічного ряду!

ЛІТЕРАТУРА

1. Вікова та педагогічна психологія: Навч.посіб./ О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. 2-ге вид. – К.: Каравела, 2008. – 400с.
2. Гордон Драйден, Джаннетт Вос. Революція в навчанні / Перекл. з англ. М.Олійник. – Львів: Літопис, 2005. – 542 с.
3. Поташник М.М., Левит М.В. Как подготовить и провести открытый урок (современная технология). Методическое пособие. Издание 2-е дополненное и переработанное – М.: Педагогическое общество России, 2007. – 144с.
4. Хроменко І.А. Організація індивідуального навчання школярів на уроках літератури // Зарубіжна література в школах України. – 2011. – № 9.

Голик А.О.,
*заступник директора з навчально-
виховної роботи Неморозької
загальноосвітньої школи І-ІІ ст.
Звенигородської районної ради*

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

Наш народ свідомо обрав шлях розбудови суверенної демократичної правової соціальної держави, метою якої є піднесення української спільноти до найвищого для сучасної епохи рівня цивілізації і культури та інтегрування України до європейського співтовариства.

Беручи участь у цьому глобальному процесі, вітчизняна педагогіка має виконати надзвичайно важливу місію очолити виховання людини громадянського суспільства та відповідної цьому суспільству гуманістичної моральної культури особистості, зорієнтованої на найдосконаліші соціокультурні стандарти та всезагальнолюдські цінності.

Це знайшло втілення в державних національних програмах “Освіта” (“Україна ХХІ століття”), “Діти України”, законах України “Про освіту”, “Про загальну середню освіту”, “Концепції виховання особистості в умовах розвитку української державності”, “Концепції громадянського виховання”, “Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ ст.”.

Концепція діяльності Неморозької ЗОШ спрямована на реалізацію цих Законів України, складена з урахуванням сучасних завдань перебудови змісту національної освіти та виховання; сприяє створенню інтелектуального потенціалу суспільства.

Розвиваючи традиції школи, колектив педагогів реалізовує ідею неперервності освіти виховання через подолання розриву між культурою, наукою та освітою, даючи особистості нові виміри життя, що ґрунтуються на глибокому знанні та розумінні сутності людини, її місця й ролі в природі й суспільстві.

Суспільне життя переконує, що без культивування таких моральних цінностей як добро, людяність, відповідальність, почуття власної гідності, творча ініціатива, підприємливість, толерантність навряд чи можна розраховувати на поліпшення ситуації в нашій країні. Ці моральні феномени в період переходу до ринку, який ще не став цивілізованим, виконують функцію гармонізації особистих і суспільних інтересів.

Сучасна система навчання потребує охоплення вчителем великого обсягу інформації. Вона зорієнтована на рівні «знання» та «розуміння». Це, як правило, підштовхує педагога до використання в основному пасивних методик навчання. Але в умовах розширення інформаційного простору та вимог, які постають перед молоддю в сучасному світі, учням необхідні зовсім інші

навички: думати, осмислювати ідеї, розуміти суть речей і вже на основі цього вміти шукати потрібну інформацію.

Нині вже неможливо навчати традиційно: у центрі навчально-виховного процесу має бути учень. Від його творчої активності на уроці, вміння доказово міркувати, обґрунтовувати свої думки, уміння спілкуватися з учителем, учнями класу залежить, наскільки успішно й усвідомлено він опановує шкільну програму.

У школі мимоволі стаєш філософом, розмірковуєш про свою працю, її результати, способи їх покращання. За роки вчителювання виробляється свій стиль, своє бачення уроку, певний його ідеал. А тому, у процесі особистісного росту кожний педагог шукає творчий підхід до роботи, хоч і не раз помиляється, адже неможливо все знати заздалегідь. У дитинстві нас вчили самоаналізувати свої помилки. Нам прищепили переконаність у необхідності постійного самоаналізу, критичного ставлення до себе, оцінювання своїх вчинків на предмет «правильності». У підсумку самокритика стає настільки суворою, що іноді ми зі страху зробити помилку перестаємо домагатися кращих результатів. Хоч іноді нас просто вражають блискучі успіхи відомих людей. Ще більше дивують ті, хто зміг досягти успіхів, незважаючи на тяжку хворобу. Згадаймо, що найвідоміші полководці світу англійський адмірал Гораціо Нельсон та російський фельдмаршал Михайло Кутузов не мали одного ока, завойовник Юлій Цезар хворів на епілепсію. Інвалідами, прикутими до візка, були один з найуспішніших президентів США Франклін Рузвельт та шведська письменниця, лауреат Нобелівської премії Сельма Лагерлеф, українська письменниця Леся Українка. Таких прикладів можна наводити безліч. Усі вони свідчать: людина здатна долати найнесприятливіші обставини свого життя.

Потрібно пам'ятати також зауваження видатного вітчизняного психолога Г.Костюка про те, що «у творчому процесі беруть участь усі сили особистості». Той, хто працює не з повною віддачею, не закладає у вибрану діяльність всієї душі, рідко досягає великих успіхів. Стимул пізнання чи створення чогось нового можна визначити як інстинкт творчої діяльності.

Педагог – не кар'єрист. Він приходить в школу педагогом і, йдучи з неї, залишається ним. Відома істина: «Вогнище розпалює вогнище, особистість виховує особистість».

Видатний педагог Василь Сухомлинський стверджував: «У кожній дитині дремають задатки будь – яких здібностей. Ці здібності, як порох: щоб їх запалити, необхідна іскра». Дійсно, система освіти повинна забезпечувати підтримку обдарованих дітей і молоді, розвивати у них творчі здібності, виховувати творчу, інтелектуальну особистість. Саме розвиток природних здібностей і обдарованості, а не лише засвоєння предметно – дисциплінарних знань є метою інноваційної діяльності нашої школи.

Наша Неморозька школа, – на перший погляд, звичайна сільська школа, де працює невеликий педагогічний колектив. І все ж хочеться відзначити, що в школі є багато вчителів – новаторів, які весь час перебувають у творчому горінні, у пошуку нових форм і методів навчальної діяльності. 85% педагогів нашої школи входять до районних творчих груп, є керівниками районних

творчих об'єднань. Педагогічний колектив школи – це творчий колектив. Про це говорять результати діяльності вчителів. Колективі є «жінка – лідер» у Всеукраїнському профспілковому конкурсі, жінка року, – призер II (районного) етапу Всеукраїнського конкурсу «Учитель року», роботи багатьох педагогів зберігаються в архіві ЧОПОПП, неодноразово педагоги школи були переможцями та учасниками обласної виставки передових педагогічних технологій, неодноразово приймають участь в Інтернет – конкурсі і мають схвальні відгуки, колектив школи щороку виборює призові місця по правовиховній роботі в школі, на базі Неморозької загальноосвітньої школи I – II ступенів відбуваються районні семінари. Неморозька ЗОШ є опорною з питань навчально-виховних та методичної роботи «Інновації моніторингу якості освіти». Колектив школи досліджує, вивчає, опрацьовує, узагальнює, систематизує, удосконалює свої знання, досвід, уміння, а також ділиться з колегами інших шкіл, з громадськістю.

Варто зазначити, що найбільшу значимість в професійному рості вчителя дає колективна робота, а саме, робота в творчих групах. Вершиною педагогічної майстерності є робота всього педагогічного колективу школи.

Чому це так? Насамперед, у групі вчителі повинні самореалізуватись та підвищити свій професійний рівень. Творчій групі під силу вирішити такі питання як розробка методичних рекомендацій до вивчення теми, розробка конспектів по темі, складання програм, планів, сценаріїв у навчально-виховному процесі, вивчення передового педагогічного досвіду, впровадження в свою роботу нових педагогічних технологій, проведення моніторингових досліджень, аналіз та самоаналіз педагогічної діяльності тощо. Цікавий момент, створюючи ту чи іншу творчу роботу, члени педагогічного колективу нашої школи розглядають часто одну і ту саму проблему, але підходять до її вирішення по – різному, враховуючи досвід своєї роботи з відповідного фаху. Тому кінцева робота цікава широкому розгалу, адже вирішувалася вона на різних засадах, тобто, різнопрофільно. Таким чином, колектив створив власними зусиллями багато різноманітних брошур, які можуть зацікавити не тільки фахівця, а й інших спеціалістів.

На сучасному етапі розвитку цивілізації, в епоху глобальної інформатизації бурхливо розвиваються комп'ютерна техніка та інформаційні технології, що стимулює розвиток інформаційного суспільства. Інформація охоплює дедалі більше галузей і стає однією з головних людських цінностей та основним ресурсом майбутнього.

Колектив школи, поставивши перед собою мету комп'ютеризації навчально-виховного процесу, уже зробив перші впевнені кроки до її реалізації. На педагогічну раду для обговорення було винесено програму впровадження комп'ютерних технологій у навчально-виховний процес.

Згідно з програмою школу підключено до мережі Internet, створено шкільний сайт, придбані програмні засоби майже з усіх шкільних предметів. У Програмі інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів та комп'ютеризації сільських шкіл акцентовано увагу на комп'ютерній культурі

педагогічного колективу. Освічена людина має знаходити необхідну інформацію для професійної та повсякденної діяльності, користуватися цією інформацією, аналізувати, синтезувати, оцінювати як її, так і її джерела, використовуючи при цьому новітні інформаційні та комунікаційні технології.

Тому перед нами постало питання створити систему методичної роботи в школі, головною метою якої є надання реальної, дієвої допомоги педагогам у розвитку їхньої професійної майстерності, комп'ютерної грамотності, а також активізація творчого потенціалу кожного вчителя через запровадження інформаційних технологій навчання.

Весь педагогічний колектив володіє знаннями комп'ютера, про що свідчать сертифікати, які підтверджують про успішні результати складання іспитів з ІКТ. Майже всі мають комп'ютери вдома, на яких в основному й готуються до уроків. У більшості вчителів комп'ютери підключені до мережі Internet. Комп'ютер в школі перестав асоціюватися лише з таким предметом як «Інформатика», технології почали використовувати для навчання різних предметних дисциплін, а не лише інформатики. Дуже часто застосовують проектні методики. В школі створено, а також продовжується робота над створенням багатьох проектів, зокрема зараз ведеться робота над проектом «Велика сила води». Учителі та учні школи беруть участь в Інтернет – конференціях. Ефективність управління загальноосвітньої школи значною мірою залежить від інформаційної культури дирекції. Наявність інформаційної культури у керівника закладу є обов'язковою умовою його ефективної управлінської діяльності.

Адміністрація нашої школи, керуючись гаслом «Почни з себе», дає приклад вчителям школи в застосуванні інформаційно-комунікаційних технологій і на уроках, і в управлінській діяльності. У своїй роботі ми використовуємо технології, які допомагають інформацію про результати навчально-виховного процесу, аналізувати її та ухвалювати на цій основі оптимальні управлінські рішення. Ми аналізуємо якість знань, умінь та навичок учнів під час вивчення стану викладання предметів у відсотковому відношенні за рівнями, обчислюємо та порівнюємо середній бал учнів усіх класів з даного предмета, робимо аналогічні порівняння за результатами директорських контрольних робіт наприкінці кожного семестру, наприкінці кожного семестру порівнюємо та аналізуємо успішність учнів усіх класів за рівнями, обчислюємо і загальний рейтинг школи за підсумками оцінювання навчальних досягнень учнів за семестр. Такий підхід допомагає об'єктивно проаналізувати роботу педагогічного колективу протягом навчального року. На основі аналізу результати вів таблиць, діаграм та анкетування вибираємо коло питань для опрацювання в педагогічному колективі. Дані, отримані під час педагогічного моніторингу, допомагають організувати диференційовану роботу з педагогами.

Одним із вирішальних чинників ефективного використання засобів інформаційних технологій у навчально-виховному процесі школи є знання та вміння вчителя у сфері застосування цих технологій, розумного поєднання нових технологій із традиційними. Використання комп'ютерних технологій у

методичній роботі не заперечує традиційних підходів, що склалися протягом десятиліть, а лише доповнює їх, надаючи цьому непростому процесу додаткових можливостей, виводячи його на новий рівень.

Ми переконані, що завдяки інформаційним технологіям навчання, які запроваджують наші вчителі, учень з пасивного слухача перетворюється на активного учасника навчального процесу. А це є важливим елементом навчання й виховання майбутнього громадянина нашої держави з активною життєвою позицією.

Шульга Т.М.,
заступник директора з навчально-
виховної роботи Моринського навчально-
виховного комплексу «ДНЗ – ЗОШ І-ІІІ ст.»
Звенигородської районної ради

ІННОВАТИКА В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МОРІНСЬКОГО НВК

*«Якщо ти твердо ідеши шляхом,
яким почав іти, - ти щасливий.
Іди, слідує, дивись навкруги,
дивись уперед, шукай, стукай,
настоюй, але уперто та наполегливо!»
Г. Сковорода*

Школа розвивається та змінюється. На її розвиток впливають демографічні та етнічні чинники, оновлення філософії й парадигми освіти, освітніх технологій, інтеграція України в європейський освітній простір, розробка нових концепцій змісту та структури навчання.

В умовах розбудови сільської школи важливим є збереження досягнутого й збагачення навчально-виховного процесу новими методами викладання, формами організації навчально-виховного процесу, інноваційними технологіями.

Інструментом створення якісно нової освіти є інноваційна діяльність. Інноватика освітньої діяльності характеризується пошуком нових вдосконалених концепцій, принципів, підходів до освіти, суттєвою заміною в змісті, формах і методах навчання, виховання, управління навчально-виховним процесом.

Реалізація інноватики в освітній діяльності можлива за умов готовності педагогів до здійснення новітніх змін, розширення кола їх компетентностей у здійсненні інноваційної діяльності.

Упровадження інноваційних підходів в освітній процес спрямоване на розвиток здатності орієнтуватись у нових умовах, адаптуватись до нових вимог. В освітньому процесі такий підхід є найактуальнішим. Ми переходимо до системи стимулювання самостійної пізнавальної діяльності,

створення умов для особистісного зростання як учнів, так і педагогів.

Пріоритетні напрями роботи нашого НВК:

- розвиток та упровадження сучасних інформаційних технологій навчання;
- оновлення змісту навчання та виховання;
- упровадження нових підходів до управління навчально-виховним процесом на основі гуманізації та демократизації;
- постійне вдосконалення педагогічної майстерності, підвищення професійної компетентності вчителів;
- формування постійної потреби в успішній діяльності.

Суттєвими ознаками інноватики в освітній діяльності НВК є навчання і виховання особистості учня на засадах індивідуалізації, створення умов для його саморозвитку та самонавчання, осмислення та визначення своїх можливостей і життєвих цілей. Отже, суть інноваційної діяльності Моринського НВК полягає в розвитку здібностей і талантів учнів, сприянні збереженню їх фізичного, інтелектуального, морального та психічного здоров'я, цілі спрямовані на здобуття повної загальної середньої освіти в умовах активного застосування освітніх інновацій.

Грунтовний аналіз дав змогу виділити компоненти, які належать до інноваційних змін в НВК. Ці зміни стосуються:

- модернізації управління школою;
- оновлення змісту освіти;
- удосконалення методів навчання;
- запровадження сучасних технологій;
- розвитку матеріальної бази.

Усвідомивши необхідність запровадження інноваційної діяльності, адміністрація НВК приділила значну увагу вивченню нормативно-правової бази з цього питання: Закону України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність».

В окремих державних документах наголошено на важливості організації інноваційної діяльності та визначено перспективи. Отже, держава визнає за школою право на пошуки нових, нетрадиційних підходів до організації шкільного життя, конкурентоспроможність інноваційних освітніх закладів на ринку освітніх послуг країни.

Виходячи зі стратегічної ідеї нашого навчального закладу, ми прагнемо до змін:

- підвищення професійної компетентності педагогів, підготовка їх до здійснення інноваційної діяльності;
- оснащеність освітнього процесу та процесу управління школою, інформатизація та оновлення.

Серед дієвих форм підвищення кваліфікації вчителів значне місце посідає методична робота в НВК, спрямована на виконання таких завдань:

- підвищення педагогічної майстерності через систему науково-практичних семінарів;

- упровадження інноваційних освітніх технологій у навчально-виховний процес школи;
- оволодіння вчителями комплексними методиками моніторингу продуктивності пізнавальної діяльності учнів;
- удосконалення навичок самоосвітньої діяльності педагогів.

За основу в організації методичної роботи у нашому НВК визначено такі шляхи: забезпечення всебічних умов для розвитку творчого потенціалу вчителя, оптимізація процесу управління розвитку педагогічної творчості.

Результативними в роботі з розвитку педагогічної творчості є нетрадиційні форми методичної роботи, які сприяють розвитку творчого педагогічного мислення, активізують творчий потенціал вчителя. Це і «методичний калейдоскоп» (нетрадиційна форма методичної роботи з педкадрами, спрямована на формування творчої активності, розвиток ініціативи та загально педагогічних здібностей), і «навчально-методична мозаїка «На порядку денному – внутрішкільний контроль» (нестандартна форма навчально-методичної роботи із заступниками директорів з НВР, спрямована на удосконалення та ефективність внутрішкільного контролю в школі, поглиблення знань про значущість внутрішкільного контролю в навчальному закладі та розвиток практичних навичок та умінь щодо реалізації контролю), семінар - тренінг для класних керівників «Роль особистості класного керівника у формуванні творчого працездатного учнівського колективу» (інноваційна форма методичної роботи з класними керівниками, спрямована на розвиток майстерності класного керівника, підвищення рівня комунікативності, психологічної рівноваги при роботі з дітьми), педагогічні читання тощо.

Упродовж декількох років інноваційна освітня діяльність у НВК будується та проводиться із залученням моніторингових досліджень - систематичної аналітико - діагностичної діяльності. Методична служба НВК будує свою роботу на основі даних про реальний рівень професійної підготовки фахівців, одержаних в ході анкетування вчителів, внутрішкільного контролю, оцінки й атестації кадрів.

У колективі була проведена клопітка робота щодо впровадження інноватики в освітню діяльність закладу. Як результат вищесказаного – маємо підвищення якості знань учнів НВК, їх особистих досягнень у навчанні: щорічні перемоги у Всеукраїнському математичному конкурсі «Кенгуру», Міжнародному фізичному конкурсі «Левеня», конкурсі знавців рідної мови ім. Яцика та Всеукраїнському конкурсі учнівської та студентської молоді ім.Т.Шевченка, районних предметних олімпіадах з української мови та літератури, хімії, біології, участь у МАН.

У закладі здійснюється психологічний супровід інноваційної діяльності (психодіагностика, психопрофілактика, психологічне навчання вчителів, моніторинг комфортності учнів в умовах інноваційного процесу). Результатами проведених заходів, роботи методоб'єднань є розроблені навчально-методичні буклети, посібники, презентації, мультимедійні комплекси.

НВК оснащено одним комп'ютерним кабінетом, двома мультимедійними проекторами, сканером, двома принтерами, два кабінети підключено до мережі Internet, два мультимедійні комплекси (телевізор + DVD). Таким чином, у закладі створено належні умови для впровадження та реалізації інновацій.

Досвідом НВК щодо впровадження інноватики в освітню діяльність цікавляться інші заклади освіти. На базі НВК було проведено за останній рік п'ять районних семінарів-практикумів учителів-предметників, заступників директорів з НВР, соціальних педагогів, один обласний семінар-практикум методистів української мови та літератури, на яких було опрацьовано питання педагогічних інновацій, інтенсифікації навчальної діяльності учнів.

З метою забезпечення ефективності інноваційної діяльності прагнемо використовувати програмно - цільовий підхід, що встановлює баланс між прогнозованими результатами та кадрами, наявними ресурсами. У пошуках ідей, нових технологій, під час їх реалізації зростає рівень компетентності та професіоналізму педагогів. Упродовж роботи в інноваційному режимі зростає статус школи. Акцент інновацій перенесено з організації навчального процесу на зміни змісту, характеру, технології навчання. Управління інноваційними процесами реалізується через особистісно орієнтований напрямок, який базується на засадах:

- поваги керівника до вчителя, довіра до нього;
- координації процесів спілкування;
- об'єднання волі і бажання вчителів НВК в єдину колективну педагогічну волю.

Педагогічні працівники нашого НВК - ініціатори власних ідей, мобілізатори високих досягнень у вибраному нами напрямку роботи.

Отже, інноватика в освітній діяльності – це комплексна реалізація застосованих нововведень, які допомагають перевести систему шкільної освіти з режиму функціонування в режим розвитку, створити умови для особистісного зростання як учнів, так і педагогів.

*Кучман С.Б.,
директор Скородистицької
загальноосвітньої школи І-ІІ ст.
Чорнобаївської районної ради*

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОЇ ОСОБИСТОСТІ – ПРАКТИКА ВСІЄЇ ШКОЛИ

Життєтворчість – це духовно-практична діяльність особистості, що спрямована на проектування, планування, програмування та творче здійснення нею свого індивідуального життя. Особистість в цьому процесі виступає як

розвинена індивідуальність, суб'єкт свого індивідуального життя, а об'єктом творчих діянь особистості виступає її власне життя.

Наша школа – це простір життя дитини, тут вона не готується до життя, а повноцінно живе, і тому вся діяльність навчального закладу вибудовується так, щоб сприяти становленню особистості, як творця і проектувальника власного життя.

Основою функціонування школи життєтворчості є розвивальна, життєтворча домінанта виховання відповідальної, життєво компетентної, морально гармонічної, фізично здорової особистості, яка здатна до саморозвитку, вміє самотійно, незалежно будувати свою долю, відносини зі світом, реалізувати життєве призначення через власний вибір. Школа базується на принципі дитиноцентризму, тобто гуманному ставленні до кожної дитини, розвитку мотиваційної сфери особистості, яка здатна реалізувати свої потенційні можливості при будь-яких умовах та забезпечити продуктивність власної життєвої діяльності і середовища, в якому вона перебуває.

Школа є центром формування особливого середовища – колективу творчих особистостей, вчителів-одномумців, реалізації тісної взаємодії між батьками і вчителями з метою впливу на розвиток особистості дитини, розвитку ключових компетентностей школяра, досягнення учнями рис, визначених моделлю випускника школи життєтворчості. Молодий колектив - це дружна команда, яка здатна працювати разом, реалізуючи завдання експериментальної роботи, моделі школи життєтворчості, яку самотійно розробили.

Експериментальний навчальний заклад всеукраїнського рівня працює за Угодою НАПН України, інститутом педагогіки, лабораторією інноваційних технологій з 2007 року та з МОН м/с України, інститутом інноваційних технологій та змісту освіти з 2009 року за темою «Практична реалізація моделі «Школа життєтворчості». Проблема, що впроваджується та досліджується – «Проектування та практичне забезпечення компетентісно спрямованого інноваційного розвитку Скородистиської школи життєтворчості». Під керівництвом кандидата педагогічних наук І.Г.Єрмакова організовано впровадження інтерактивних технологій, проектної діяльності та ідей педагогіки життєтворчості.

Очікувані результати при виконанні головних завдань:

1. Висока ефективність навчально-виховного процесу
2. Створення відкритого освітнього середовища
3. Формування життєво компетентного вчителя та учня
4. Запровадження системної моделі управління, планування та прогноз функціонування школи життєтворчості.

Дитина – особистість, суб'єкт і стратег свого власного життя. Модель життєтворчої компетентної особистості учня школи включає

1. Виховання вільної конкурентної особистості з інноваційним стилем мислення.
2. Постановка, формування власних цілей та вибір способів їх досягнення.

3. Вихід на індивідуальну життєву траєкторію розвитку та саморозвитку особистості.
4. Сповідування загальнолюдських та національних цінностей.
Активна соціальна та громадська позиція.
5. Орієнтація на розв'язання конкретних проблем, які стоять перед суспільством.
6. Усвідомлення в собі творця і проектувальника власного життя, як найвищої цінності.
7. Усвідомлена «Я» концепція.
8. Основа освітніх результатів – це ключові життєві компетенції та вміння використовувати знання як інструмент розв'язання життєвих проблем.
Сучасну практичну діяльність людства, науково-технічний та культурний прогрес у різних сферах суспільного буття неможливо уявити без *проектування і проектів*. Широко розповсюджуються політичні, мистецькі, освітні проекти.

Проектування - це процес створення проекту - прототипу, прообразу передбачуваного або можливого об'єкта, стану; технологія створення та виконання певних проектів.

Проект (від лат. - кинутий вперед) - це задум, план, прообраз певного об'єкта; сукупність документів і розрахунків, необхідних для його створення.

"Проект" - це вихідне поняття проектування.

Проект включає:

- систему сформованих "проектних" цілей;
- фізичні об'єкти, системи, соціальні процеси, які створюються та оптимізуються для практичної реалізації "проектних" цілей;
- розроблені і затверджені проектні документи - програми, плани, розрахунки, кошторис тощо;
- необхідні ресурси - матеріальні, фінансові, трудові, часові;
- комплекс управлінських рішень, заходів, спрямованих на практичну реалізацію цілей проекту.

У педагогічному процесі багатьох навчальних закладів гідне місце посідає метод проектів. Ми вважаємо, що метод проектів є одним з провідних засобів перетворення школи навчання в школу життя, оволодіння учнями навичками планування власної діяльності, навичками вибору засобів та шляхів її здійснення, формування та актуалізації життєвого досвіду учнів.

*Діяльність за проектом допомагає **учневі** включитися в **активну** соціальну дію, подолати суб'єктно-об'єктну педагогічну парадигму.*

Проект - це результативна дія.

Велике, а іноді вирішальне значення методу проектів для розвитку життєвої компетентності учня, становлення ключових життєвих компетенцій у процесі його навчання в школі, зумовлено перевагами, які надає педагогу його застосування, а саме:

- * метод проектів дозволяє перевірити та закріпити на практиці

теоретичні знання;

- * проект забезпечує продуктивний зв'язок теорії та практики у процесі навчання;
- * життєвим результатом проекту є продукт, а умовами, інструментами його досягнення є компетенції учня;
- * даний метод сприяє набуттю учнем життєвого досвіду, необхідного для розвитку та функціонування як його окремих компетенцій, так і життєвої компетентності в цілому;
- * участь вихованця в проектній діяльності сприяє формуванню вмінь та навичок, становленню життєвих принципів та цінностей, які в подальшому позитивно впливатимуть на його життєдіяльність.

Участь у проектній діяльності сприяє розвитку ключових компетенцій учня, життєвої компетентності в цілому. Однак найважливішими напрямками застосування методу проектів для розвитку життєвої компетентності є розвиток соціальної, інформаційної, політичної та полікультурної компетенцій.

Ми вважаємо, що оптимальний результат реалізації методу проектів у процесі навчання в школі життєтворчості можна досягнути лише за виконання наступних умов:

1. Метод проектів повинен розглядатися як одна з провідних технологій у процесі інтерактивного навчання.
2. Необхідно забезпечити систему проектної діяльності учнів, враховуючи сенситивні періоди їх розвитку.
3. Учнівські проекти повинні виконуватися не лише в школі, мають стати системоутворювальною складовою практики учнів.
4. Проекти, в яких беруть участь групи учнів, мають міжпредметний характер, тому повинні впроваджуватись не одним вчителем, а командою вчителів. До складу команди варто залучати фахівця з соціальної роботи.
5. Учнівський проект повинен співпрацювати з навчальною програмою та навчальним планом, але творчість варто не обмежувати.
6. Кожен учень повинен мати право на участь у проекті. Проектна діяльність має добровільний характер.
7. Участь в певних проектах має передбачатися в індивідуальних планах учнів.

Особливе місце в проектній діяльності учня повинно займати життєве проектування - технологія розробки, ціннісного, ресурсного забезпечення та здійснення життєвого проекту, змістом якого є процес свідомого і творчого визначення та здійснення особистістю власного життя. Основою для формування в учня готовності й здатності до розробки власної моделі технології життєвого проектування, визначення засобів та шляхів її

практичного впровадження у власне життя є психологія і педагогіка життєтворчості особистості.

Життєвий проект - це динамічна, цілісна система життєвих цілей особистості, яка визначає вірогідний прообраз, тобто, модель її подальшого розвитку, життєдіяльності в певний період життя.

Ми пропонуємо наступну орієнтовну реалізацію навчальних проектів у процесі розвитку життєвої компетентності учня школи. План передбачає реалізацію наступних різновидів навчальних проектів:

1. *Творчі проекти* - пов'язані з проектуванням та втіленням інноваційних ідей.
2. *Ігрові проекти* - це навчальні проекти, пов'язані з організацією та розвитком ігрової діяльності школярів. Вони можуть здійснюватися у сфері спорту, рольових, інтелектуальних ігор тощо.
3. *Пізнавальні проекти* - проекти, пов'язані з пізнанням певних природних та соціальних процесів і явищ в польових умовах, що передбачено змістом освіти.
4. *Дослідницькі проекти* - спрямовані на формування в учнів вмінь та навичок науково-дослідної діяльності, навчальну імітацію елементів дослідницької діяльності вчених у процесі навчання.
5. *Культурологічні проекти* - пов'язані з вивченням та відродженням звичаїв та традицій української культури, дослідженням її історії; вивченням культур інших народів.
6. *Інформаційні проекти* - покликані сформувати інформаційну культуру учнів, сприяти практичному застосуванню та перевірці навичок роботи з інформаційною технікою, інформаційною мережею Інтернет. Окремими різновидами інформаційних проектів можуть бути проекти, пов'язані з вивченням архівних джерел, роботою з текстами тощо.
7. *Екологічні проекти* - спрямовані на вивчення стану довкілля, усунення чинників забруднення навколишнього середовища, формування в учнів дбайливого ставлення до природи.
8. *Економічні проекти* - покликані підвищити економічну культуру учнів, розширити їх уявлення про структуру та функціонування економіки, основні ринкові механізми.
9. *Проекти милосердя* - пов'язані з практичними діями щодо надання допомоги соціально незахищеним верствам населення (сиротам, „дітям вулиці", інвалідам, самотнім людям похилого віку). Проект милосердя можна організувати в межах самої школи - організація шкільної соціальної служби, волонтерська допомога учням з обмеженими функціональними можливостями тощо.

10. *Практико зорієнтовані проекти* - проекти, які передбачають вироблення конкретних проектних продуктів, які характеризують ступінь сформованості функціональної грамотності учня.
11. *Проекти самоосвіти, самовиховання* - зорієнтовані на самостійне оволодіння учнями певними темами, самостійне формування певних навичок.
12. *Соціальні проекти* - пов'язані з соціальною практикою, формуванням та конструктивним проявом соціальної активності учнів.
13. *Гуманітарні проекти* - учнівські проекти, пов'язані з вивченням людини та суспільства, формуванням здатностей та навичок, пов'язаних із соціальною компетенцією.
14. *Профільні проекти* - проекти старшої школи, які спрямовані на вивчення та осмислення специфіки майбутньої професійної діяльності, її моделювання, виконання її елементів у проектній діяльності.
15. *Інтегровані проекти* - пов'язані з реалізацією проектних цілей в кількох
16. вищеназваних сферах проектної діяльності учнів.
17. *Життєвий проект* - який характеризує ступінь оволодіння учнем мистецтва визначення та свідомого і творчого здійснення власного життя, є інтегрованим показником розвитку життєтворчої компетенції.

Проектна діяльність дозволяє розвивати не лише ті здатності та компетенції, на розвиток яких проект безпосередньо спрямований, але й багато інших, наприклад, участь учня у виконанні економічного проекту розвиває не лише трудову компетенцію, а й інформаційну, комунікативну, політико-правову.

Ми переконані, що участь дитини у проекті дозволяє розвивати в неї важливі життєві навички та функціональні компетенції.

1. Життєві навички, пов'язані з спілкуванням, прийомом/передачею інформації, критичним мисленням.
2. Життєві навички самоменеджменту.
3. Життєві навички, пов'язані з вмінням жити разом, роботою в команді.

Життєві навички, які входять до першої групи забезпечують базу для формування трудової компетенції, комунікативної та інформаційної компетенції, подальшого профільного навчання, здобуття професії, отримання роботи, трудової діяльності, просування по службі.

До цих навичок належать:

- навички спілкування;
- активного слухання;
- вміння читати друковані матеріали
- володіння іноземними мовами;
- навички критичного аналізу ситуації;

- оцінювання ситуації, логічного проектування власних дій,
- навички прийняття рішень;
- навички розв'язання проблем за допомогою різних технологій,
- інструментарію, інформаційних мереж;
- навички навчання впродовж життя.

Навички самоменеджменту, які формуються
в процесі роботи над проектами, це:

- навички формування та підтримки самоповаги, впевненості в собі;
- навички підтримання здорового способу життя, оптимального режиму трудової діяльності та відпочинку;
- навички визначення пріоритетів у публічному та приватному житті, постановки цілей;
- навички планування та управління власним часом, фінансовими та матеріальними ресурсами, необхідними для досягнення цілей;
- відповідальність за власні дії;
- навички позитивного сприйняття новацій;
- навички прийняття та толерантного ставлення до соціальних, культурних, індивідуально–психологічних розбіжностей людей;
- навички творення інноваційних ідей, інноваційної діяльності.

Навички роботи в команді, це:

- * навички осмислення групових цілей;
- * розуміння цінностей групи, її соціально-психологічного клімату;
- * планування та прийняття рішень разом з іншими членами групи;
- * толерантного ставлення до точки зору інших членів групи;
- * навички мобілізації групи для вирішення актуальних проблем;
- * навички лідерства.

Найголовнішим вмінням, яким оволодіває учень у проектній діяльності, є вміння постійно вчитися, вчитися в процесі реалізації відповідної діяльності.

Педагогічна практика протягом століть шукає шляхи узгодження між формально – функціональною складовою навчання, побудованого на провідній ролі вчителя в наданні готових знань, які закріплюються за рахунок експлуатації пам'яті, і навчанням, що розвиває й націлює на свободу, дає право вибору самостійності, неформального спілкування, самовираження та самореалізації учня.

Використання на практиці нових освітніх технологій позитивно впливає на професіоналізм учителя, підвищення його загальнолюдської й організаційної культури, складовою якої є проектно-технологічна діяльність.

Проектно-технологічна діяльність – це цілісний процес взаємодії вчителя та учня, спрямований на вирішення освітніх завдань. Ця діяльність характеризується наявністю діагностично сформульованої мети, проектування і отримання соціально і практично значущого результату.

У сучасній освітній практиці метод проектів застосовується в тісному взаємозв'язку з іншими методами та прийомами.

В навчальному плані школи впроваджено з 2008 року проведення уроків-тріад у розрахунок 3х30 хв., що відповідно викликало необхідність місячного планування вивчення предметів навчального плану у 5 – 9 класах. Загальна кількість уроків при цьому зберігається, кількість перерв відповідає встановленим попередньо відповідно до санітарних норм. Завдяки такому переходу виникає можливість якісно та ефективно вивчити матеріал під час заняття, зануритись у предмет, вивільнити час учня для вивчення додаткової літератури, встановити стабільний психологічний режим навчально-виховного процесу, зменшити щоденну поурочну підготовку учня до уроків.

Для вчителя – це планування змісту вивчення матеріалу на всю тему, вивільнення часу на практику, консультації, додаткові заняття, подачу та закріплення нового матеріалу протягом тріади, поглиблене вивчення предметів, що дає можливість перейти до запровадження експериментальних програм. Крім того ми по іншому підходимо до створення поурочного плану вчителя.

Завдяки тріадам впроваджено з 2010 року вивчення інтегрованих курсів: алгебра та економіка; українська мова та етика і діловий етикет; біологія та екологія; світова література та культура. Спільне вивчення таких предметів формує життєві компетенції учня, особливо випускника навчального закладу, який вміє, навчаючись, застосовувати до життєвих ситуацій, адже ми навчаємо пізнавати, навчаємо працювати, навчаємо жити разом, навчаємо жити.

Формуванню компетентної особистості сприяє мережа інфраструктури школи. Тільки в умовах активного навчання учень постійно перебуває в стані пошуку, прагне отримати відповіді на свої запитання, потребує постійної інформації. Гуртки: декоративно-прикладного мистецтва – вишивка та в'язання гачком і спицями; краєзнавчо-пошуковий та екологічний; поетичний та риторики; аплікація соломкою та драматургія – формують життєво необхідні компетенції учня.

Інтерактивні технології в навчанні

Завдяки напруженій, організованій та методично продуманій роботі педагогічного колективу Скородистицької загальноосвітньої школи життєтворчості, під керівництвом кандидата педагогічних наук І.Г.Єрмакова, наукового керівника експериментальної роботи, організовано впровадження інтерактивних технологій:

- розроблено процес управління інноваціями,
- розроблено управління самоосвітньою діяльністю вчителя,
- складено план роботи з впровадження інноваційних технологій в НВП,
- створено модель управління освітньою діяльністю вчителя,
- складено алгоритм самоосвітньої діяльності вчителя,
- розроблено критерії оцінки інноваційної освітньої діяльності.

Процес навчання в школі потребує напруженої розумової роботи дитини, її власної активної участі. Пояснення й демонстрація самі по собі

ніколи не дадуть справжніх, стійких знань. Цього можна досягти тільки за допомогою використання інноваційних методів навчання.

Серед завдань, які стоять перед школою, особливо вагомим є виховання учнів як життєво й соціально компетентних особистостей, здатних здійснювати самостійний вибір і приймати відповідальні рішення в різноманітних ситуаціях. Важливо також виробляти вміння практично й творчо застосовувати набуті знання. Останнім часом в школі дедалі більшої популярності набувають інтерактивні й мультимедійні методи навчання.

Мета інтерактивного навчання — створення педагогом умов навчання, за яких учень сам відкриватиме, здобуватиме й конструюватиме знання та власну компетентність у різних сферах життя.

Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається тільки шляхом постійної, активної взаємодії всіх його учасників. Без можливості обговорювати, ставити запитання, спільно опрацьовувати матеріал і навіть навчати іншого реальне засвоєння знань не відбувається.

Тільки в умовах активного навчання учень постійно перебуває в стані пошуку, прагне отримати відповіді на свої запитання, потребує інформації, щоб вирішити певну проблему, розмірковує разом з іншими над способами виконання завдання.

У навчальній практиці школи педагогами неодноразово порушувалося питання про використання інтерактивних технологій на уроках – тріадах .

Використовувати технології необхідно, адже вони активізують пошукову роботу школярів, спонукають формулювати власні судження, стимулюють образне, асоціативне, логічне мислення, роблять процес навчання більш інтенсивним, ефективним. Використання інтерактивних технологій на уроках - тріадах насамперед має привести учнів до зацікавлення, допомогти глибоко їх осмислити. Коли такого зацікавлення немає, введення інновацій не виправдане.

Школа підключена до мережі Інтернет. Інтегровані курси: *алгебра та економіка; укр. мова та етика і діловий етикет; біологія та екологія; світова література та культура*, дозволяють активно поєднувати вивчення даних предметів, формуючи випускника школи життєтворчості, який вміє проектувати своє життя, вміє жити, пізнавати, навчатись, розвиватись. Вчителі, які проводять заняття з даних курсів готують методичні посібники. Поєднуються заняття гурткової роботи та навчальних предметів. Готуючись до захисту проектів, учні застосовують знання та вміння драматичного гуртка, вокального, хореографічного. Це вдало проводиться на уроках літератури (вч. А.В.Гнатюк, Ю.С. Степаненко), англійської мови (вч. Т.В.Яценко), географії (вч. О.В.Шепель), біології (вч. О.О.Загубинога).

Застосування комп'ютерних технологій сприяє не тільки розвитку самостійності, творчих здібностей учнів, але й дає можливість змінити саму технологію надання освітніх послуг, зробити урок більш наочним і цікавим, активізувати діяльність учителя й учнів, сприяє здійсненню диференціації й індивідуалізації навчання, реалізації інноваційних методів. Інтерактивне навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблем на основі аналізу обставин та відповідної

ситуації. Інтерактивні технології широко застосовують вчителі, які діляться досвідом на сторінках педагогічної преси та випускаючи методичні посібники про що свідчать неодноразові нагороди МОН України, Головного управління освіти та науки, районного відділу освіти.

Отже, досвід роботи вчителів за інноваційними методами показує, що за умов такого навчання учні:

- вільно розмірковують у межах вивченої теми
- активно сприймають різноманітні ідеї та думки;
- виявляють здатність продовжувати критичні судження в середовищі, вільному від глузувань;
- розвивають впевненість у собі, у цінності власних думок;
- готові стверджувати чи заперечувати судження, аргументувати їх;
- готуючись до захисту робіт у творчих групах, багато спілкуються, продуктивно сперечаються, знаходять шляхи правильного розв'язання проблеми;
- мають спільні інтереси й впевненість у тому, що однолітки зрозуміють і підтримають їх;
- глибше занурюються в матеріал, удосконалюють навички аналізу, роблять узагальнюючі висновки;
- покращують навички володіння комп'ютером, навички створення слайдів та виділення головного.

Важливими є зміни в особистісних характеристиках школярів, що спостерігаються під час роботи на уроках із використанням інноваційних методів. Значну роль у цьому відіграє відповідальність кожного учня за результат роботи всієї групи. Найслабші в навчанні отримують можливість стати нарівні із сильними. Одразу виявляються і лідери груп. Ними стають не тільки відмінники, а й так звані «середнячки», які вміють об'єднати учасників проекту, розподілити обов'язки й націлити кожного на активну діяльність. Ті, що раніше були непомітними серед однолітків, стали впевненішими в собі, відчували свою значущість у групі, класі. Саме в такій роботі формується творчо розвинена особистість, здатна генерувати власну думку, відстоювати її, прислухатися до критики, не тікати від проблем, а розв'язувати їх.

Так протягом тріади кожен учень отримує бал успішності, а то і два чи три, кожен у полі зору вчителя, кожен просто «немає куди подітися» від навчання.

Тренінги на класних годинах за програмою «Рівний рівному», дозволяють навчити учнів спілкуватися, висловлювати свою думку та знаходити вихід із певних ситуацій.

З 2010 року в школі працює практичний психолог, яка надає послуги психологічного характеру дітям, батькам та працівникам, діагностує результати роботи шкільного колективу, впроваджуючи форми і методи інтерактивних технологій, моніторингові дослідження.

Необхідно зауважити, що в навчанні старшокласників панує тенденція до зниження рівня активності. Згадаймо, уже китайський філософ Конфуцій обґрунтував потребу людини в активному навчанні трьома простими твердженнями: «Те, що я чую, я забуваю. Те, що я бачу, я пам'ятаю. Те, що я роблю, я розумію».

Досвід роботи з використання інтерактивних методів навчання дозволяє зробити такий висновок:

інноваційні методи навчання — це крок уперед і вчителів, і учнів назустріч потребі суспільства в розумних, розвинених, обізнаних, грамотних і комунікабельних випускниках навчальних закладів.

Всі вчителі школи активно включились до впровадження методу проектів, інтерактивних технологій навчання та виховання, забезпечуючи виконання завдань експериментальної роботи навчального закладу. Питання впровадження інтерактивних технологій навчання та виховання розглядались на нарадах при директору, на педагогічних радах та психолого-педагогічних семінарах, зустрічах - консультаціях з науковим керівником І.Г.Єрмаковим.

Результативність використання інтерактивних методів навчання в школі визначають такі форми роботи:

- «Робота в парах» — учні навчаються обмінюватись ідеями з партнером, обговорювати їх і лише після цього озвучувати перед класом. Ця форма роботи сприяє розвитку навичок спілкування, уміння висловлюватись, критичного мислення, уміння переконувати, вести дискусію.
- «Мікрофон» — формується вміння лаконічно передавати суть своїх ідей.
- «Мозковий штурм» спонукає учнів проявляти уяву і творчість, дає можливість вільно висловлювати свої думки.
- «Рольова гра» — учні вчаться виробляти власне ставлення до конкретної життєвої ситуації, набувають досвіду вирішення завдань шляхом гри, розвивають уяву й критичне мислення, розглядають альтернативні можливості дій, привчаються співчувати іншим.
- Метод «Прес» допомагає учням підбирати й формулювати аргументи, висловлювати думки з дискусійного питання у виразній і стислій формі, переконувати інших.
- Метод дискусії — учні вчаться висловлювати свою точку зору, уважно слухати опонентів, щоб знайти точку дотику; привчаються не демонструвати своїх негативних емоцій, а спілкуватись спокійно.

* Метод проектів, дидактичні ігри, «Велике коло», «Дебати», «Вузлики» і т.п. Такі уроки пробуджують в учнів інтерес до навчання, розвивають самостійність мислення й здатність до дій.

Педагогічний колектив Скородистецької школи, на даний час складається з 18 працівників. (16 вчителів, педагог-організатор та бібліотекар)

З них: 5 вчителів мають звання «Старший вчитель».

3- мають Вищу кваліфікаційну категорію.

3- Першу кваліфікаційну категорію.

3 - Другу кваліфікаційну категорію.

9 – кваліфікаційну категорію Спеціаліст (молоді педагоги).

Особливо слід відмітити добру роботу МО початкових класів під керівництвом Л.І.Джоболди, яка має вищу кваліфікаційну категорію та звання Старшого вчителя. Школа збагатилася новими, молодими перспективними, які мають бажання працювати і докладають до цього всіх зусиль.

Яскравий тому приклад:

Бібліотекар проводить із школярами, особливо молодшими, позакласні заходи на такому рівня, що чути схвальні відгуки не тільки від дітей та батьків, а й від найбільш досвідчених в деякій мірі «професійно - прискіпливих педагогів». Покладають надію й інші молоді спеціалісти.

Інтерактивні технології досить вдало освоюють вчителі-початківці. Працюючи разом над одним річним проектом «Кожна квітка – пісня Україні» вчителі доповнюють один одного.

Здоров'єзберігаючі компетенції формує заняття спортом у гуртках футболу, баскетболу, легкої атлетики. Свята «Козацької слави», «Козацький гарт», «Козацька сила» - формують любов до себе, до національних традицій та до фізкультури і спорту. Тренінги з тренером по програмі «Рівний рівному», заняття з практичним психологом – необхідна робота по формуванню здорового способу життя.

Заснований шкільний журнал «Все про нас» цікавий не лише учням, їх батькам і вчителям, а й мешканцям села, адже він розповідає про життя учнів у навчальному закладі, про їх досягнення, результати роботи та перспективи розвитку кожного й всієї школи в цілому.

Гордістю школи є зразковий хореографічний колектив «Первоцвіт», який є неодноразовим переможцем районних, обласних та всеукраїнських конкурсів. Значна частина вчителів і батьків школи є її випускниками і випускниками колективу «Первоцвіт». В 2010 році створено колектив вчительського танцювального ансамблю, який став переможцем на обласному конкурсі «Твоя освітянська родино», зустрів у квітні 30-річчя колективу, де об'єднав учнів, батьків, вчителів для цікавої, подальшої спільної праці.

Учасники вокального гуртка теж мають добрі результати, адже є лауреатами та призерами Міжнародних вокальних конкурсів у Словаччині, Угорщині, Австрії. Побували в Івано-франківську, Полтаві, отримавши нагороди.

Створено систему спільної роботи школи та батьківського колективу, яка дає позитивні результати. Батьки постійно залучаються до моніторингу – ознайомлюються з результатами, контролюють самоосвіту учнів.

Шкільна програма «Творча обдарованість» працює над виявленням, допомогою учневі у розвиненні інтелектуальних та творчих здібностей, природних задатків, формуванні творчої особистості.

Проблем та недоліків теж вистачає. Результат покаже саме життя.

Індивідом народжуються, особистістю стають, а індивідуальність відстоюють.

Виховна система «Крок за кроком до життєвої компетентності» включає розробку та втілення проектів спільно з батьками:

«Пізнай себе. У світі краси, добра і радості.»

«Рослини мого краю»

«У світі казки чарівної»

«Стежинами письменників рідного краю»

«Кожна квітка - пісня України» і т.п.

Наша школа на досягнутому зупинятись не збирається. Ми плануємо і надалі впроваджувати в навчальний процес основні принципи ПЕДАГОГІКИ ЖИТТЄТВОРЧОСТІ. Для цього в нас є все: БАЖАННЯ, ЄНТУЗІАЗМ, а головне РОЗУМІННЯ наших вчителів, ПІДТРИМКА батьків, відділу освіти та НАПН України, інституту педагогіки, лабораторії інноваційних технологій, МОН України, інституту інноваційних технологій та змісту освіти. Все інше суб'єктивне.

***Мовчан Н.І.,**
директор Дмитрушківської
загальноосвітньої школи І-ІІІ ст.
Уманської районної ради*

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ШЛЯХОМ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС

У статті здійснено аналіз проблеми «навчання і виховання генерації високоосвіченої молоді шляхом впровадження сучасних освітніх технологій в навчально-виховний процес». Зокрема привернено увагу до основних напрямків діяльності та досвіду роботи Дмитрушківської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів Уманської районної ради Черкаської області. Виокремлено основні завдання, форми діяльності школи щодо розвитку здібностей і обдарувань учнів. Узагальнено досвід учителів та сформульовано основні засади підготовки учителів до даної роботи.

Ключові слова: підготовка вчителя, розвиток здібностей, формування середовища.

Постановка проблеми. Для учителів-практиків актуальною є проблема навчання і виховання генерації високо освіченої молоді шляхом впровадження сучасних освітніх технологій в навчально-виховний процес. Цей процес неможливий без якісного оновлення освітньої системи, що зорієнтована на виконання актуальних завдань щодо формування творчої особистості. За такого підходу необхідним є створення умов для повноцінного прояву й розвитку обдарувань дитини, активізації процесу навчання, надання йому дослідницького спрямування; передавання учневі ініціативи в організації

власної пізнавальної діяльності. Тобто вся діяльність школяра має відбуватися в середовищі, що спонукає до творчого пошуку.

Освітні завдання, відображені у Законі «Про загальну середню освіту» та стандартах, передбачають, що зміст освіти ґрунтується на загальнолюдських цінностях та принципах науковості, системності, інтегрованості, єдності навчання і виховання, на засадах гуманізму, демократії, громадянської свідомості, взаємоповаги між націями і народами в інтересах людини, родини, суспільства, держави.

Ми живемо у третьому тисячолітті, у час комп'ютеризації та інтенсивного розвитку всіх галузей науки та виробництва, і глибоко усвідомлюємо незворотність демократичних змін, що відбуваються у суспільстві і освіті зокрема. Тому ми не повинні забувати про те, що сучасні діти не такі, якими були ми, отже, вони потребують від сучасного навчання чогось нового. Те, що було гарним учора, не є актуальним сьогодні.

У контексті сказаного визначається необхідність розв'язання нагальної проблеми, що потребує зміни традиційних підходів до організації навчально-виховної роботи зі школярами.

Аналіз останніх досліджень. Дослідження і впровадження у навчально-виховний процес сучасних методик є актуальним питанням, вивченню якого присвячено праці О. К. Дусавицького, Н. В. Рєпіна, Г. А. Цукермана,

Ш. А. Амонашвілі, Д. Б. Ельконіна, В. В. Давидова та ін. Актуальність дослідження обумовлена тим, що українське суспільство на сучасному етапі розвитку має особливо гостру потребу в самостійних, творчих особистостях. Така людина здатна реалістично оцінювати життєву ситуацію, її джерела, ставити перед собою прогресивні цілі, знаходити ефективні засоби для їх досягнення.

Беручи до уваги аналіз роботи за останні п'ять років, переконуємось, що впровадження сучасних освітніх технологій в навчально-виховний процес сприятиме:

- розвитку середовища для інноваційних перетворень в умовах глобальної конкуренції;
- продуктивності та конкурентоздатності на ринку праці;
- виявленню й розвитку творчих та інтелектуальних можливостей, професійних нахилів у сфері природничих, гуманітарних, художніх, соціальних, технічних галузей діяльності з метою розробки індивідуальних програм розвитку таланту й допомоги у професійній орієнтації;
- створення бази для дослідницької та наукової роботи обдарованих дітей в умовах профільного навчання;
- удосконалення навчального процесу, його гуманізацію, поетапний перехід до більш високого рівня викладання дисциплін.

Отже, саме в школі повинна сформуватись особистість. Але сучасна школа не є досконалою. «Однією з найсерйозніших хиб нашої школи є те, що, навчаючи дітей, працює переважно вчитель».[5; 501] Цю думку Василя Сухомлинського можна застосувати до характеристики навчального процесу й на сучасному етапі. Праця учня, який сидить мовчки за партою, слухає вчителя і намагається запам'ятати те, що йому говорять, не може забезпечити ні повноцінного формування особистості, ні найвищого щастя людини від успіхів у праці. На сучасному етапі розвитку освіти діти навчаються завдяки тому, що можуть повністю себе реалізувати. Вони не бояться висловити свою думку, критику, не бояться бути почутими. На таких уроках учитель повинен стати невидимим диригентом, який вміє вчасно почути, помітити, підтримати кожного учня. Школа має бути не підготовкою до життя, школа має бути життям. Досягнути цього можна, створюючи інтерактивне середовище навчання, використовуючи парні, групові, колективні форми діяльності. Тому в цьому і полягає мета нашої статті.

Виклад основного матеріалу

В рамках роботи Дмитрушківської ЗОШ I-III ступенів як експериментального майданчика постало завдання підвищення якості надання освітніх послуг шляхом впровадження сучасних освітніх технологій в навчально-виховний процес.

Кожна дитина з'являється на світ, щоб стати індивідуальністю, віднайти себе. Скільки дітей – стільки здібностей: інтелектуальних, художніх, музичних, літературних, артистичних, технічних, спортивних. Усі вони залежать від різних умов: психолого-фізіологічних особливостей, соціального оточення, сім'ї та школи. Проте якщо своєчасно не створити умови для розвитку тих чи інших здібностей чи обдарувань, дитина може їх втратити. Тому для розширення кругозору учня, удосконалення його пізнавальних здібностей, розвитку обдарувань, реалізації внутрішнього інтелектуального потенціалу спрямована діяльність нашого педагогічного колективу.

Роль учителя в інформаційно-освітньому середовищі змінюється: він стає керівником і помічником в освітній діяльності. Учителеві надається можливість самостійно підбирати потрібний навчальний матеріал, що дозволить кожному учню стати активним учасником навчального процесу і сприятиме підвищенню його мотивації та якості навчання.

Саме тому головне завдання, яке ставить перед собою педагогічний колектив Дмитрушківської ЗОШ I-III ступенів – постійний розвиток і вдосконалення. Кадровий склад педагогічних працівників налічує 29 осіб, освітній рівень учителів становить 100%. Щорічно підвищується кваліфікація педагогів. Сьогодні у школі працюють 10 учителів вищої кваліфікаційної категорії, 14 – першої категорії, 2 – другої та 3 учителі-спеціалісти. Усі педагоги викладають предмети відповідно до фаху.

З кожним роком у роботі зі здібними та обдарованими дітьми з'являються не тільки нові результати, але й досвід. Так на засіданні педагогічної ради «Від творчого учителя до творчого учня» у 2010 році були поставлені такі питання:

- Як сформувати креативну особистість?

- Як розвивати творчі здібності учнів?
- Які педагогічні технології доцільно обрати?
- Як зробити кожен урок цікавим?
- Як досягти творчої співпраці вчителя і учня?

Проаналізувавши стан навчально-виховної роботи, дійшли до висновку, що шкільний колектив має достатньо ресурсів для того, щоб у повній мірі розвивати та реалізовувати творчі здібності учнів, керуючись теорією творчої особистості та впроваджуючи інноваційні технології навчання.

Основними етапами формування середовища для реалізації успішної особистості стало створення методичної та матеріально-технічної бази, інфраструктури особистісно-орієнтованого та профільного навчання, інформатизація навчання, інтеграція навчання та виховання. Для створення креативної особистості необхідні творча діяльність, творче спілкування, творче мислення, творча активність, творчий пошук учителя і учня.

Проблему мають вирішити конструктивні поєднання, інтеграція сучасних педагогічних технологій та методик, спрямованих на розвиток творчої особистості. Це дозволяє вчителю самому інтерпретувати різні підходи до організації навчально-виховного процесу, а не заглиблюватися в суть тільки однієї технології. Звісно, висока ефективність уроку досягається при умові, якщо учитель і учні матимуть глибокі теоретичні знання, ретельно готуватимуться до уроку і найголовніше – це творчий підхід учителя.

Інтерактивні технології потребують певної зміни у житті всього класу, а також значної кількості часу для підготовки як учнів, так і педагога. Починати необхідно з поступового використання технологій, доцільно навіть створити цілісний план поступового впровадження інтерактивних технологій. Краще старанно підготувати декілька інтерактивних занять у навчальному році, ніж часто проводити похапцем підготовлені «ігри».

Перед такими уроками учителі проводять з учнями організаційне заняття і розробляють разом з ними правила роботи в класі, налаштовують дітей на сумлінну підготовку до інтерактивних занять.

У розвитку творчих здібностей допомагають: інтерактивні технології (робота в парах, групах, “2+2=4”, “Мікрофон”, “Мозковий штурм”, дискусія, “Дерево рішень”), проектні технології (дослідницькі, ігрові, творчі), навчально-пізнавальне порт фоліо, уроки розвитку критичного мислення.

З успіхом на уроках історії впроваджують нестандартні розминки, міні-тренінги, вікторини учитель історії і права Діденко Г. В.; на уроках української мови та літератури - сенкан, твори-перевтілення, есе, лінгвістичні казки - учителі української мови та літератури Кучер Л. В., Запорожець Т. Ф.; кросворди, ребуси, анаграми використовують на уроках англійської мови Мовчан Г. А. та географії Скуратівська М. В.; проводять уроки фізики Горбатюк Л. Л. та художньої культури Віштак С. Г. із застосуванням мультимедійних презентацій, ігор, КВК. Високим рівнем результативності відзначається робота учителя обслуговуючої праці Василевської Т. І., яка використовує творчі проектні технології. Її учні - переможцями районної предметної олімпіади та призери конкурсів обласного рівня.

Для ефективного застосування інтерактивних технологій, вчителі старанно планують свою роботу, дають завдання учням для попередньої підготовки: прочитати, продумати, виконати самостійні підготовчі завдання.

Важливим елементом у формуванні творчої особистості є гурткова робота. Розвитку здібностей та обдарувань дітей сприяє залучення їх до занять в гуртках за інтересами. Завдяки самовідданій роботі керівників гуртків виявляються здібні та обдаровані учні, які в процесі навчання займаються науковою діяльністю, презентують свої таланти на олімпіадах, конкурсах, спартакіадах районного та обласного рівнів. У Дмитрушківській школі крім шкільних гуртків («Мистецтвознавство», «Драматичний» «Підсніжник» «Ігротека», «Юний інформатик», «Юний модель'єр», «Краєзнавчий», «Юний фізик», «Влучний стрілок», фольклорна група «Вербиченька») працює філіал Бабанської музичної школи (класи хореографія, вокал, гітара, фортепіано, художнього мистецтва), діють секції районного юнацького клубу загальної фізичної підготовки, гуртки районного центру дитячо-юнацької творчості («Фітодизайн», «М'яка іграшка», «Крою та шиття»). Це дозволяє забезпечити позакласний діапазон інтересів учнів.

Упродовж навчального року відповідно до циклограми у школі проводяться предметні тижні. У план їх проведення завжди включаються інтелектуальні ігри, турніри, конкурси, КВК, брейн-ринги, що дають неабиякі можливості дітям виявити свої здібності.

Після проведення моніторингу щодо ефективності використання сучасних освітніх технологій на уроках було з'ясовано, що в період від 2007 до 2011 року зріс коефіцієнт успішності та як кількісний, так і якісний показник участі учнів у конкурсах та олімпіадах. Школа третій рік поспіль виборює призові місця у рейтингу навчальних закладів Уманського району.

Заняття з використанням інтерактивних технологій проходять цікаво, продуктивно, знімають закомплексованість в учнів з різним рівнем навчальних досягнень. Головне, що відбувається розвиток творчих здібностей учнів, пізнавальних інтересів, значно зростає ефективність уроків, в учнів виникає бажання читати художню, наукову літературу, дитячі газети і журнали.

Існує думка, що для розвитку здібностей визначальною є відповідна діяльність. Проте не кожна, нехай навіть найкорисніша, методично бездоганно вибудована діяльність розвиває здібності дитини. Сама собою вона не розвиває здібностей. Можна систематично займатись певним навчальним предметом, при цьому засвоюватимуться певні знання, формуватимуться уміння та навички, але здібності розвиватись не будуть, значних успіхів дитина не досягатиме.

З обдарованими дітьми мають працювати спеціально підготовлені педагоги, психологи, які володіють сучасними методиками визначення й розвитку обдарованості. Педагоги повинні розуміти, що обдаровані діти потребують особливої уваги, індивідуального підходу, копіткого плекання їхнього таланту. Тільки за такого ставлення обдаровані діти зможуть стати інтелектуальною елітою країни, реалізують свій творчий потенціал.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вукіна Н.В., Дементієвська Н.Л., Сизенко І. М. Критичне мислення: як цього навчити: Науково-методичним посібник / За наук. ред. О. І. Пометун. -Х., 2007.-190 с.
2. Павленко О. П. Формування творчої особистості гімназиста у пошуково-дослідницькій діяльності: дис. канд. пед. наук. : н-т педагогіки АПН України / О. П. Павленко. – К., 2005. – 186 с.
3. Пехота О.М. Освітні технології.-К., 2001.-255с.
4. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання.- К.: А. С. К., 2006.-192с.
5. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в п'яти томах. Том 3.-К.: «Радянська школа», 1997.-670с.

Ярова Н. Ф.,
директор Мельниківського навчально-виховного комплексу «ДНЗ – ЗОШ І-ІІІ ст.» Канівської районної ради

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МЕЛЬНИКІВСЬКОГО НВК

Соціально-економічні перетворення, що відбуваються в країні за останні десятиріччя, суттєво загострили освітні проблеми села, зумовили значні зміни в діяльності сільської школи.

Швидкий розвиток суспільства супроводжується удосконаленням засобів масової інформації, і в першу чергу комп'ютерних технологій. Це вимагає від учителя особливої чутливості до постійних змін суспільного буття. Поява нових способів передачі, одержання, зберігання навчальної інформації привели до змін у діяльності навчальних закладів.

Проте не кожний сільський учитель був готовий до інноваційної діяльності. На це впливали об'єктивні і суб'єктивні чинники:

1. Відсутність необхідної матеріально – технічної бази.
2. Психологічний бар'єр, який необхідно подолати, щоб перебудувати організацію власної праці, яка встановлювалася роками.
3. Зміна стилю спілкування з учнями в ході навчально-виховного процесу.

Поняттям "інновація" позначають нововведення, новизну, зміну, введення чогось нового. Стосовно педагогічного процесу інновація означає введення нового в цілі, зміст, форми і методи навчання та виховання; в організацію спільної діяльності вчителя і учня, вихованця. Інновації самі по собі не виникають, вони є результатом наукових пошуків, передового педагогічного досвіду окремих учителів і цілих колективів.

Сучасний етап розвитку освіти в Україні характеризується відходом від тоталітарної уніфікації і стандартизації педагогічного процесу, інтенсивним

переосмисленням цінностей, пошуками нового в теорії та практиці навчання і виховання.

Основу інноваційних процесів в освіті складають дві важливі проблеми педагогіки – проблема вивчення, узагальнення і поширення передового педагогічного досвіду та проблема впровадження досягнень психолого-педагогічної науки в практику. Результатом інноваційних процесів слугує використання теоретичних і практичних нововведень, а також таких, що утворюються на межі теорії і практики. Учитель може виступати автором, дослідником, користувачем і пропагандистом нових педагогічних технологій, теорій, концепцій.

Логічним є висновок про те, що впровадження інновацій в освіту є і необхідністю, і вимогою, і завданням, і об'єктивною реальністю.

В Україні сільська школа посідає особливе місце перш за все завдяки тій ролі, яка традиційно відводиться їй у житті села, у вихованні людини-трудівника. Стан та рівень роботи сільської школи сьогодні визначаються тим, що вона є головним фактором життєдіяльності, збереження і розвитку селища, села чи присілка. Адже якщо у селі працює школа – буде жити село.

Життя кожного сільського мешканця і його родини пов'язане зі школою і педагогами, які працюють у ній. Нестандартні умови роботи, своєрідність структури й режимів навчання, певна віддаленість педагогічних колективів сільської школи від новітніх здобутків психолого-педагогічних наук неоднозначно відбиваються на діяльності сільського педагога, потребують від нього гнучкої організації навчально-виховного процесу

Село Мельники Канівського району дійсно є Богом даний живописний куточок, лісостепова оаза та краса району. У типовому маленькому українському селі проживають 600 жителів, 68 з них діти.

Мельниківська загальноосвітня школа була побудована у 1970 році, дитячий садок у 1991 році. Але у 1998 році постає питання про закриття дитячого садочка, бо кількість дітей та відсутність господарства не дозволяє утримувати школу та окремо дитячий садок.

Але в селі є всі умови для навчання дітей: капітальне приміщення, кваліфіковані спеціалісти, бажання громади. За ініціативи відділу освіти, райдержадміністрації прийняте рішення про реорганізацію Мельниківської загальноосвітньої школи I-III ступенів та дитячого садка в навчально-виховний комплекс «Дошкільний навчальний заклад-загальноосвітня школа I-III ступенів»

Відділ освіти, райметодкабінет, дирекція школи усвідомлювали, що навчально-виховний комплекс - одна з перспективних моделей сучасного освітнього закладу, яка дозволяє втілити в життя ключові ідеї сільської школи.

Сільська школа це центр суспільних ініціатив та громадської освіти дітей та дорослих, що допомагає об'єднати мешканців села в сільські спільноти для вирішення просвітницько-культурних, благодійних, виховних, етнокультурних та інших проблем й сприяє залученню сільських громадян, включаючи дітей, до громадського життя школи та села.

Сільська школа – центр патріотичного виховання дітей та молоді, яка орієнтує на організацію найбільш значимої системи діяльності із вивчення історії та традицій своєї школи, села, малої та великої Батьківщини, по увічненню пам'яті загиблих захисників Вітчизни.

Сільська школа – центр етнокультурної освіти, який дозволяє об'єднати носіїв рідної мови та традицій, залучити підростаюче покоління до вивчення, збереження та розвитку народної культури.

Завдяки методичній допомозі РМК, роботі міжшкільного МО учителів початкових класів та вихователів створюємо умови для розв'язання проблеми наступності між освітніми ланками, швидкої адаптації випускників школи та підвищення професійної майстерності педагогів школи – садка.

Споконвічність, первинність культурно-історичної традиції народу, її діалектична єдність із загальною людською культурою виступає вихідним принципом при конструюванні змісту освіти і всієї виховної діяльності навчального закладу.

Робота сім'ї, школи, громадськості будується на принципах єдності, гуманізму, добровільності. Залучення батьків до співпраці з навчальним закладом починається з дитячого садка. Традиційними є дні відкритих дверей, творчі звіти дирекції, педагогів перед громадськістю села, походи, екскурсії, вечори, турніри, спортивні змагання. Традицією стали сімейні свята, родинні мости, виставки творчих робіт родин школи. Свята «День села», «День знань», «День Перемоги», календарні та обрядові свята, ярмарки, які проводяться у навчальному закладі, стали не тільки шкільними виховними заходами, а й заходами, в яких беруть участь усі мешканці села.

Навчально-виховний комплекс об'єктивно виступає провідним фактором прилучення дітей до національної культури і традицій. Тут закладаються основи національної самосвідомості, прищеплюється любов до рідної мови, повага до свого народу, його історії і культури. Національне самовизначення школи вимагає широкого відображення національних елементів у її виховній діяльності, відродження краєзнавчої роботи у всіх можливих напрямках, залучення учнів до активної участі в збереженні і охороні святинь свого народу, пам'ятників історії, культури і природи, до освоєння традиційних ремесел і народних промислів.

В нашій школі вже давно ввійшли в практику роботи вчителів уроки з активними формами навчання. А зараз усе популярнішим стає інтерактивне навчання. І нікого з учителів вже не потрібно переконувати в тому, що основою розвитку творчої особистості учня є створення активного пошуку, роздумів, дискусій, розв'язання проблемних питань та протиріч.

Дитинство - це період розвитку, формування та становлення особистості. Дуже важливо в цей час створити умови доброзичливості, зацікавленості, ввести дитину у світ ігрових і реальних ситуацій, які б допомогли пізнати довкілля, орієнтуватись у стосунках з людьми, бути активними учасниками суспільних відносин.

Учителі початкових класів застосовуються елементи інноваційних освітніх технологій та методик: прийоми коментування, прийоми рефлексивної

діяльності, проблемне навчання, пошукові методи, диференційоване різнорівневе навчання, інтерактивні методи навчання.

Лазоренко Олена Михайлівна працює над проблемою «Вироблення навичок виразного читання. Використання краєзнавчого матеріалу у навчально-виховному процесі початкової ланки освіти»

Визначальною методичною рисою роботи вчителя є використання сучасних методів та освітніх технологій у навчально-виховному процесі, проведення інтегрованих уроків, використання краєзнавчого матеріалу на уроках та в позакласній роботі з молодшими школярами. Опрацьовує та впроваджує в практику роботи передовий досвід. Для вчителів школи підготувала творчі проекти: «Національне виховання – джерело особистісного розвитку дитини», «Вправи для тренінгу мислення молодших школярів на уроках математики», «Особливості навчання каліграфічного письма», «Система вправ для каліграфічних хвилинок на уроках математики в 3-4 класах», що базуються на місцевому матеріалі; «Каліграфічні вправи для учнів 3 та 4 класів з української мови», з використанням краєзнавчого матеріалу, «Шевченкове слово в віках не старіє» з використанням творів Т.Г.Шевченка на уроках української мови.

Проводить нестандартні уроки: урок – подорож з математики «Від осені до осені» під час вивчення теми «Час. Одиниці часу», в 2 класі проведено урок – телепередачу з читання «Казки маленькі, а розуму в них багато», урок-казку з української мови в 3 класі на тему «Правопис не з дієсловами», урок - гра в 4 класі «Ділення багатоцифрових чисел на одноцифрові»

Значну увагу Олена Михайлівна приділяє національно-патріотичному та правовому вихованню. Виховні заходи проводить спільно з батьками.

Протягом трьох останніх років вчителька працює над впровадженням проектної технології навчання. Разом з учнями 4 класу розробила творчий проект «В гостях у квіткових рослин». Матеріали проекту використовуються вчителями початкової школи та вчителями-предметниками на уроках природознавства, біології, читання.

Для учнів 1 класу розробила дидактичний посібник з розвитку навичок читання. В посібнику підібрані картки, таблиці для розвитку кута зору, речення, тексти з «зачарованими» словами, деформовані слова та тексти, скоромовки, приказки, тексти з малюнками.

З 2010 року в комплексі діє міні-проект «Читання - найкраще навчання», який має за мету оптимальну організацію діяльності педпроцесу із забезпечення розвитку навичок і вмінь читацької діяльності. Спираючись на завдання цього міні-проекту, у початковій школі розроблений та впроваджений в кожному класі «Тренінг із швидкочитання», куди увійшли вправи зі збільшення швидкості читання й розвитку навичок свідомості та розуміння прочитаного.

Досвід учителів початкових класів свідчить про те, що які б інноваційні технології не впроваджувались в практику, досягти успіху можна лише зацікавивши учня на уроці, коли, розвиваючи свої здібності, він задовольняє пізнавальні потреби. І тут дуже допомагають інтерактивні ігрові технології,

оскільки молодші школярі постійно відчують потребу в грі, ігровому спілкуванні, і гра для них – це перша можливість виявити себе як особистість, самовиразитись і самоствердитись. Використовуючи гру як засіб збагачення учнів мовними знаннями, вміннями і навичками, наповнюють її дидактичним змістом, і гра – розвага перетворюється на дидактичну гру, яку використовують з метою навчання. Для досягнення будь-якої дидактичної мети – засвоєння, закріплення, перевірки знань – широко використовують інтерактивні технології «Робота в парах», «Робота в групах». Використовуючи метод «ситуацій», новий матеріал подається не в готовому вигляді, а створюючи ігрову проблемну ситуацію. І діти самі в процесі обговорення, спілкування, радячись між собою та учителем, відкривають для себе нове правило.

Вчителі літератури нашої школи зробили висновок, що нові технології навчання розвивають в учнів здатність бачити проблеми, виявляти суперечності, висувати гіпотези, оригінальні ідеї, аналізувати та синтезувати інформацію, здійснювати пошук, дослідницьку діяльність. Звичайно, обравши нову для себе технологію викладання, вчитель завжди якоюсь мірою ризикує, бо участь у ній не може бути точно прогнозована, тому завжди можлива помилка. Проте не треба цього боятися, адже література непередбачувана щодо своєї відкритості до нових прочитань, а також людина має внутрішнє джерело нового в собі – тож раптова зміна навчальної ситуації та імпровізація – явище цілком нормальне. Широко використовуються такі пошукові методи інтерактивних технологій вчителями Кузьменко В.А. та Морозом В.В. у викладанні світової та української літератури:

«Аналіз художнього тексту», «Ділова гра», «Дискусія», «Мікродискусії», «Коло ідей», «Дошка запитань» та ін.

Особливістю інновацій-трансформацій в процесі викладання дисциплін гуманітарного циклу є те, що на цих уроках відбувається входження окремої особистості до вселюдського культурологічного простору. "Діалог культур" дає можливість вступити в діалог з героями твору, письменником, епохою, відчути взаємопроникнення і взаємозбагачення культур, історичного минулого різних народів.

Творчі проекти не мають детально відпрацьованої структури спільної діяльності учасників, вони тільки окреслюються і розвиваються далі, підкоряючись жанру продукту, який буде отримано в процесі спільної діяльності. Оформлення результатів творчого проекту вимагає чітко продуманого сценарію відеофільму, програми свята, статті, репортажу, дизайну і рубрик газет, літературного альманаху чи історичного альбому.

Учителі історії, як ніхто інший бачать, який внесок робить їхній предмет у справу освіти молоді, виробленню яких знань і навичок він сприяє, які цінності виховує. Учитель історії Остапенко Л.І. реально осмислює сучасні вимоги освітніх стандартів, які змушують учителів не тільки насичувати учнів інформацією, а й шукати шляхи практичного застосування її у повсякденному житті. Знання не заради знань, а знання для збагачення життєвого досвіду. Вона вважає, що рівень навчального матеріалу повинен бути таким, щоб у його засвоєнні за необхідності допомогли інші учні, вчитель. А завдання вчителя –

встановлення необхідних зв'язків між навчальним матеріалом, знаннями і власним досвідом учнів. Кожен з них повинен мати можливість визначити свої цілі, а також уміти пояснити свою точку зору. Ефективно на уроках історії використовує метод «Прес», особливо коли виникають суперечливі питання і потрібно зайняти й чітко аргументувати визначену позицію з проблеми, що обговорюється. Дуже важливою є спільна навчальна діяльність учнів у великих і малих групах. Одним із ефективних шляхів вивчення матеріалу – вчити учнів навчати інших. Тут стають у пригоді діаграми та наочні матеріали. Учні можуть запропонувати свої варіанти застосування активних навчальних стратегій, що допомагають зрозуміти і засвоїти новий матеріал.

Важливе місце в системі роботи вчителя посідають краєзнавчі пошуки. Під керівництвом Людмили Іванівни учні вивчають історію рідного краю, села. Вони досліджують історію партизанського руху в околицях с.Мельники, встановили імена односельців, примусово вивезених до Німеччини в роки другої Світової війни, зібрали матеріали про історію голодомору в селах Мельники та Голяки. Уклали списки жертв Голодомору 1932-33 рр. в даний час вивчають історію повоєнної відбудови, становлення та розвитку господарства в рідному селі. Отримані в результаті зустрічей, опитувань, подорожей матеріали учителька вміло поєднує з програмовим матеріалом, включаючи його в свої уроки та при підготовці позакласних виховних заходів. Така робота сприяє кращому розумінню учнями навчального матеріалу, робить причетними їх до творення власної історії, історії рідного краю, виховує активну громадянську позицію. Зрозуміло що робота вчителя не обмежується лише уроками історії. Вона проводить велику за обсягом позаурочну діяльність, є керівником краєзнавчого гуртка. Творчі проекти, створені учнями під керівництвом Людмили Іванівни, матеріали досліджень неодноразово пропонувалися до участі у Всеукраїнській туристсько-краєзнавчій експедиції «Краса і біль України», історико-географічній експедиції «Історія міст і сіл України», посідаючи перші місця в районних та обласних етапах конкурсів.

Учитель географії Ярова Н.Ф. працює над темою «Використання ігрових методів і прийомів у навчанні географії» . Її уроки географії – це творчий пошук вчителя. Рівень навченості учнів ніколи не залишав учителя байдужим. Вона постійно перебуває в пошуку нових форм організації контролю навченості учнів. У 2011 році стала учасником Інтернет - семінару «Вдосконалення методів і прийомів оцінювання в природничо-математичному циклі»

Інноваційні форми і методи навчання, які використовує Наталія Федорівна, сприяють підвищенню інтересу до знань і предмету, активізації навчальної діяльності, формуванню умінь і навичок, вихованню уваги, зосередження. Використовує географічний „Круглий стіл”, „Географічне поле чудес”, „Найрозумніші”, „Щасливий випадок”, уроки – рольові ігри, уроки – подорожі, КВК, дискусії, диспути. При вивченні матеріалу використовує типові алгоритми для характеристики територій та об'єктів, структурно-логічні схеми. Виучуваний матеріал тісно пов'язує з життям, використовуючи на уроках та при підготовці до уроків повідомлення засобів масової інформації та науково-популярної літератури.

Для досягнення результатів традиційними стали тестування, географічні диктанти з використанням додаткових матеріалів, захист власних проєктів. На уроках проблемного навчання використовує проблемно-пошуковий і дослідницькі методи.

Учитель активно використовує тестову форму перевірки, при цьому до більшості тем програми розробила власні тести. Для поточного контролю навчальних досягнень учнів 8 класу розробила географічні диктанти, за що відзначена Сертифікатом обласної виставки педагогічних технологій «Освіта Черкащини».

Ярова Н.Ф. особливого значення надає розкриттю екологічних проблем, причин їх виникнення та вихованню почуття господаря своєї долі. Під її керівництвом створено екологічну стежку, якою проводять екскурсії, прогулянки, милування природою, природоохоронні позакласні заходи всі вчителі школи. Є учасником конкурсу на кращу навчальну екологічну стежку. За результатами конкурсу посідала перше місце в районі у 2008 та 2010 роках, і друге місце в області у 2008 та 2011 роках. У фаховому журналі „Географія” видавництва „Основа” надруковані матеріали з досвіду роботи вчителя.

Кириченко А.В. – вчитель хімії і біології, працює з повною віддачею, щоб відшукати, знайти свій власний вчительський почерк, без якого справжнього вчителя не буває. До кожної навчальної теми додає щось нове, цікаве, таке, що можна застосувати у повсякденному житті. Основним у роботі вчителя є особистісно-орієнтований підхід, завдяки якому спілкування відбувається за принципом партнерства і поваги до особистості учня. Широко практикує активні форми роботи (проблемні лекції, ділові ігри, робота в малих групах, мозковий штурм, використання алгоритмів, уроки з використанням рольових ситуацій, урок-«суд», урок-КВК, уроки міжпредметного узагальнення і систематизації матеріалу), що сприяють розвитку творчої особистості учнів. Ефективно застосовує елементи сучасних інформаційних технологій, створюючи уроки–презентації, створені спільно з учнями.

Перетворити абстракції, про які йдеться на уроці, на зримі образні об’єкти, вчителю допомагають порівняння, що зрозумілі підлітку.

Працюючи в групах, кращі учні дійсно відчують задоволення від самого себе, гордість за себе, що він вміє і знає. А учень, який працює слабше, має можливість самокритично подивитись на себе і свої знання крізь призму знань кращих учнів. Часто практикує таку форму роботи як виступ учня в ролі вчителя.

Кабінет хімії – творча лабораторія вчителя, де для успішного розв’язання всіх проблем є науково – методичне забезпечення: це і методична література, фахові журнали, підбір дидактичного і роздаткового матеріалу.

Прогресивні зміни в освітній галузі та демократизація нашого суспільства вимагають в змісті освіти і трудової підготовки учнів більш повного врахування характерних особливостей і умов її функціонування: специфіку сільського способу життя та побуту, особливості сучасного багатуоукладного

сільськогосподарського виробництва, соціальне, природне та предметне середовище.

Такі особливі і нестандартні умови функціонування сільської школи потребують системного впливу на пошук засобів, які компенсують недоліки організації трудової підготовки учнів сільської школи та з'ясування факторів, які дають можливість гнучко управляти процесом трудової підготовки сільських школярів для позитивного використання цих умов. Адже трудова підготовка учнів у сучасній сільській школі не може здійснюватися відірвано від реального місцевого соціального та виробничого середовища, без глибокого аналізу і врахування соціально-економічних процесів і демографічних змін на селі в минулі десятиріччя.

Зміст та організація навчально-виховної діяльності, трудової підготовки в сільській школі повинні враховувати потреби сільської дитини в спеціальних знаннях, бо вона з дитинства веде трудове життя, включена у виробничу працю - на відміну від міської дитини, яка в школі ще тільки готується до трудової діяльності.

У сільській школі і батьки, і педагоги з ранніх років виховують дітей на засадах сільського способу життя, поваги до традиційно пріоритетної на Україні праці хлібороба, яка включає у себе початки багатьох професій, агронома і метеоролога, економіста і еколога, ветеринара і зоотехніка, механіка і технолога, а тепер ще й підприємця-фермера, спеціаліста у галузі маркетингу й менеджменту.

Трудове навчання як навчальний предмет відіграє важливу роль у формуванні особистості учня, розвитку його здібностей і обдарувань, наукового світогляду.

Вирішення завдань, які стоять перед вчителем трудового навчання, реалізація програм з трудового навчання забезпечується специфічністю змісту предмета. Залучення учнів до участі у різних видах конструкторсько-технологічної діяльності є ефективним засобом розумового розвитку школярів. Фізіологічно обґрунтовані норми фізичного навантаження у процесі практичної діяльності сприяють загальному розвитку організму, заняття художніми промислами стимулюють культурний розвиток учнів.

Трудове навчання в Мельниківській загальноосвітній школі I-III ступенів викладає Кузьменко Олег Вікторович, що має вищу кваліфікаційну категорію та звання старший учитель. Вчитель працює над проблемою: «Формування трудових навичок учнів з використанням інтерактивних технологій»

Вчитель ставить перед собою завдання: Формування культури праці учня, здатного сприймати і виконувати різносторонні трудові завдання на основі проектно-технологічної діяльності, які нерозривно пов'язані з життям. Його руками оформлено шкільну комбіновану майстерню з обробки деревини і металу, створена і постійно поновлюється матеріальна база, виготовлені численні пристрої та інструменти для уроків технічної праці. В майстерні обладнано десять робочих місць для учнів.

Урокам Кузьменка О.В. притаманні логічність, змістовність, практична спрямованість. На уроках використовує диференційований підхід до учнів, між предметні зв'язки, враховує попередній рівень розвитку учнів. Уміє викликати інтерес до вивчення предмета. Теоретичні знання поєднує з практичним застосуванням. Уміло проводить позакласну роботу з предмета - конкурси, змагання, КВК.

Олег Вікторович постійно спонукає учнів до творчої та новаторської діяльності, раціоналізаторства, виготовлення різних пристроїв і механізмів, що використовуються в побуті, в підсобному господарстві. Одним із головних завдань підготовки підростаючого покоління до життя є формування в учнів культури праці, вироблення навичок творчої діяльності, раціонального ведення домашнього господарства, виховання відповідальності за результати власної діяльності, комплексу особистих якостей, необхідних людині як суб'єкту сучасного виробництва і культурного розвитку суспільства. В основу реалізації цих завдань покладено проектно-технологічну діяльність, яка інтегрує всі види діяльності сучасної людини: від появи творчого задуму до реалізації готового продукту.

Кузьменку О.В. притаманні інноваційні творчі підходи до виконання навчальних програм з трудового навчання. Для оздоблення виробів вчитель використовує елементи народного декоративно-прикладного мистецтва. Вироби, виготовлені учнями під керівництвом Олега Вікторовича на уроках, мають практичне значення. Вони неодноразово займали місце на постійно-діючій виставці дитячих робіт.

Включаючи учнів у проектно-технологічну діяльність сприяє формуванню в них навичок самостійної орієнтації в науковій, навчально-методичній і довідковій літературі; формуванню творчого системного мислення, технологічної культури і етики; розвитку уяви, що є потужним стимулом народження нових ідей, інтелекту школярів; забезпечує адаптацію молоді до сучасних соціально-економічних умов; реалізації особистісно орієнтованої парадигми трудової підготовки учнів, підготовці школярів до професійного самовизначення; формуванню потреби в знаннях, високих мотивів навчання і прагнення до самоосвіти. Вчитель розробив систему уроків трудового навчання для 6 класу з теми «Проектування та виготовлення виробів з металу». Розробив і щороку проводить конкурс технічної творчості для учнів 6-7 класів «Навчання і труд поруч ідуть»

Крім того Олег Вікторович постійно керує технічними гуртками: „Юний токар”, „Різьбяр” – де учні мають можливість додатково вдосконалювати свої практичні уміння та навички проектно-технологічної діяльності, ручної та механічної обробки деревини та металів. Проводяться тижні трудового навчання та креслення під час яких учні додатково залучаються до різного виду трудової діяльності, мають можливість не лише продемонструвати свої уміння та навички а й позмагатися з товаришами у різних конкурсах та вікторинах.

З 1996 по 2009 роки дев'ять учнів Кузьменка О.В. є переможцями районних, троє учасниками, двоє призерів (ІІІ місце) обласної олімпіади з трудового навчання:

В 2006 році вчитель став переможцем районного етапу Всеукраїнського конкурсу «Вчитель року» у номінації «Інформатика»; 2007 рік – переможець районного етапу Всеукраїнського конкурсу «Вчитель року» у номінації «трудове навчання» і посів ІІ місце в обласному турі. Брав участь в обласному етапі виставки «Освіта Черкащини». У 2007 виборов І місце в обласному конкурсі «Дослідницький марафон» на кращу навчально-дослідну ділянку, а у 2008 році виборов І місце у Всеукраїнському конкурсі.

Шкільна навчально-дослідна ділянка є зеленою лабораторією для проведення навчальної, виховної та дослідницької роботи учнів з біології, географії, трудового навчання, а також гуртка квітників.

Навчально-дослідні ділянки унаочнюють уроки біології, трудового навчання, образотворчого мистецтва максимумом демонстраційного матеріалу.

Головним завданням роботи на ділянках є закріплення, поглиблення і конкретизація біологічних знань учнів, які вони придбали на уроках, формування практичних умінь і навичок передбачених програмою з біології, трудового навчання.

Учні, під керівництвом Кузьменка Олега Вікторовича навчаються не тільки доглядати за рослинами, а й впливати на їх ріст, розвиток, збільшення врожаю, зменшення вмісту нітратів та радіоактивних елементів. Вивчають мінеральні добрива та правила їх застосування.

Практична робота сприяє глибшому розумінню біологічних закономірностей, усвідомленню ролі агрохімії у підвищенні врожаю сільськогосподарських культур, вихованню добросовісного ставлення до праці, вибору професії. Вони вчаться створювати і змінювати ці умови в бажаному напрямку, ставлячи різноманітні досліди.

В процесі добре організованої навчально-виховної роботи учнів на шкільній навчально-дослідній ділянці, діти починають відчувати відповідальність за наслідки і якість дорученої їм роботи. Колективна праця розвиває і закріплює почуття дружби і товариської взаємодопомоги, організаційні навички.

Учитель музики Брижатюк Оксана Анатоліївна надає великого значення духовному, естетичному, художньому вихованню учнів, розвиває у них почуття прекрасного, формує високі естетичні смаки, допомагає дітям поринути в чарівний світ музики, розвиває вміння правильно розуміти і цінити твори мистецтва та їх авторів.

Головним у своїй роботі вважає виховання патріотичних почуттів та естетичних смаків підрастаючого покоління, прищеплення їм інтересу до народного мистецтва, творчості вітчизняних і зарубіжних композиторів, виховання всебічно-розвиненої особистості.

Керується в роботі принципом: «Музика виражає все те, для чого бракує слів, але що проситься з душі, і що хоче бути висловленим»

На уроках музики застосовує музичні вітання, слухові, нотні та ритмічні диктанти. Діти розучують пісні українських та зарубіжних авторів, вчать співати по нотах, удосконалюють вміння слухати та розуміти музику. Приєднують слухання класичних творів зі спогляданням творів образотворчого мистецтва.

Вчителька формує в учнів культуру співу, прищеплює вокально-хорові навички.

Використання диференціації в процесі навчання, серії дидактичних ігор «Гра – пісня», технічних засобів навчання, казкових сюжетів, мультиплікаційних сюжетів. Театралізація забезпечують високу динамічність уроків, зацікавленість учнів до уроків музики. На її уроках постійно панує атмосфера святковості, гармонії і доброзичливості, що сприяє передачі аури творів мистецтва та створює позитивну енергію, притаманну мистецтву.

Цікаво і змістовно організовує Оксана Анатоліївна позакласну роботу. Під її керівництвом проводяться позакласні та позашкільні заходи. Жоден концерт на сцені сільського будинку культури не пройшов без її участі. Традиційними є щорічні концерти-вітання для працівників сільського господарства, ветеранів війни і праці, вчителів школи. За її активної участі проходять шкільні свята, ранки, вечори.

Учні школи люблять карооке на шкільному подвір'ї, конкурс «Вгадай мелодію». Сама, маючи хороші вокальні дані, Оксана Анатоліївна виконує багато художніх номерів, залучає своїх колег до участі в художньо-мистецьких заходах.

Вчителька керує гуртком солістів-вокалістів, що діє в навчальному закладі. Її учні є постійними учасниками і переможцями районних та обласних етапів конкурсу «Грайлива веселка». Гордість нашого навчального закладу - ансамбль дівчаток «Калина» - постійний активний учасник всіх мистецьких заходів, що проходять в селі.

Багато зроблено вчителькою для відродження народних обрядів, фольклорних творів. Учні школи під керівництвом вчителя щороку готують новорічні та різдвяні вітання, щедрівки, колядки, якими вітають односельців, приносячи в їх домівки радість і насолоду мистецтвом.

“Найвища цінність у людини – це її здоров'я. Вона зможе його оцінити, якщо його втратить”, – так стверджує Олександр Захаренко у книзі “Поради колезі, народжені в школі над Россю”. Сьогодні нікому не спаде на думку сперечатися з цією тезою. Сучасні діти розуміють цю істину лише підсвідомо, і лише з роками ми починаємо цінувати здоров'я і плекати кожну мить життя.

Сьогодні проблема збереження фізичного і психічного здоров'я дитини, сприяння її гармонійній особистісній та соціальній адаптації – головна проблема роботи педагогічного колективу школи.

Першим і найголовнішим завданням у роботі педагогів нашої школи є захист, збереження і розвиток здоров'я учнів.

Здоров'я – це сила,
Здоров'я – це клас,
Хай буде здоров'я

У вас і у нас!

Це девіз нашого навчального закладу. А виховний профіль навчального закладу «Школа сприяння здоров'ю».

Як зазначено в Цільовій комплексній програмі «Фізичне виховання – здоров'я нації» в Україні склалася критична ситуація зі станом здоров'я громадян.

Не оминула подібна ситуація і нашу школу. Тому перед педагогічним колективом постало завдання пошуку шляхів поліпшення фізичного стану школярів. З цією метою в школі з 2005 року запроваджено виховний профіль «Школа здоров'я». Особливу увагу адміністрація школи, педагогічний колектив звертають на проведення профілактичної роботи серед учнів, батьків, громадськості села щодо утвердження здорового способу життя, подолання згубних звичок. В школі традиційними стали місячники «За здоровий спосіб життя», «Безпеки життєдіяльності», «Тижні фізкультури і спорту», проведення масових спортивних заходів у мікрорайоні школи в позаурочний час. Це спортивні змагання, спартакіади, спортивні свята: «Тато, мама, я – спортивна сім'я», «Козацькі забави», «Нумо, хлопці!», «Старти надій», «Веселі старты» та ін.

Встановлено, що причинами багатьох відхилень у фізичному розвитку і стані здоров'я учнів є недостатня їхня рухова активність.

Хто, як не вчитель фізкультури повинен боротися з цією ситуацією всіма методами і засобами предмета. Та щоб пробудити інтерес до систематичних занять фізичними вправами, у наш час недостатньо традиційного підходу, потрібно шукати щось нове, якісне, цікаве.

Вчитель фізичного виховання Яровий Микола Григорович має великий досвід роботи, але він постійно перебуває в пошуку нових підходів до прищеплення бажання систематично займатися фізичними вправами, що дає можливість покращити здоров'я. За основу своєї роботи він обрав особистісно орієнтований підхід до вирішення нагальних проблем збереження і зміцнення здоров'я учнів, підвищення рівня їх рухової активності.

Основними завданнями своєї роботи він вважає:

Формування мотивацій на самовдосконалення;

Забезпечення раціонального формування індивідуального фонду рухових умінь і навичок, необхідних у житті. З цією метою ним розроблені індивідуальні картки домашніх завдань для учнів, які ті використовують як алгоритми в домашніх умовах при виконанні фізичних вправ.

Виховання успішної особистості за допомогою технологій саморозвитку. На уроках фізичного виховання Микола Григорович використовує індивідуально орієнтовану технологію (схема).

Учні молодших класів із задоволення сприймають уроки-свята, уроки-забави, уроки-змагання, вже стали традиційними інтегровані уроки з іншими предметами (основи здоров'я, музика, природознавство). Учні старших класів більше приваблюють уроки-практикуми, на яких вони отримують не лише фізичне навантаження, а ще й наукове та методичне обґрунтування. Популярними є уроки-«подорожі», уроки-походи. На уроках учитель постійно

проводить інформаційні хвилини, знайомлячи учнів з історією різних видів спорту, видатними спортсменами.

Починаючи з дошкільного закладу малюків у залучаємо до виконання різноманітних фізичних та рухових вправ. Це і фізкультурні та музично-ритмічні заняття, ранкова гімнастика, рухливі ігри, спортивні години, розваги, свята, «Дні здоров'я» стали обов'язковими в режимі дня дошкільників. Вони знаходять своє продовження у початковій а затим у старшій школі.

Для організації роботи учнів використовує методи: індивідуальний, груповий, фронтальний, коловий, парний, позмінний. Особливу цікавість в учнів викликають уроки з елементами туризму вони доступні, пізнавальні, а груповий метод, що використовується на таких уроках дає можливість підвищити щільність заняття, пройти різноманітні випробування, розвивати фізичні якості і вміння. Вчитель постійно працює над питанням вдосконалення навчально-виховного процесу з фізичного виховання, використовуючи новітні форми і технології для збереження здоров'я та розвитку фізичних якостей. Рухливі перерви, ігри, турніри, Олімпійські уроки, турпоходи, змагання з різних видів спорту, заняття у гуртках і секціях за інтересами, тижні фізичної культури і спорту – ось далеко не повний перелік форм організації фізкультурно-масової роботи з учнями. Закріпити отримані знання та вже отримані рухові навички вихованці прагнуть вже в позаурочний час, за місцем проживання. Підлітки обирають різні форми занять. Влітку це гра в волейбол, у хлопців – це футбол влітку, хокей на льоду, і катання з гірки на лижах та санчатах взимку.

Під час літніх канікул діти також потребують спілкування та занять фізкультурою і спортом. Влітку ця потреба задовольняється іграми біля ставка, купанням, іграми на воді.

З метою виявлення місць для занять спортом в мікрорайоні школи ми провели обстеження місць масового перебування дітей. З'ясувалося, що найбільш привабливими не лише для учнів школи, але й для молоді села є такі місця: спортивний майданчик біля школи, сільський стадіон, якому віддають перевагу молоді люди трохи старшого за шкільний вік, пустир з трав'яною рослинністю біля ставка, територія біля Козацької кринички, лісова галявина, яку в селі називають «Пасікою».

За пропозицією вчителя фізкультури Ярового М.Г. ці місця були ретельно обстежені на предмет виявлення небезпечних об'єктів і факторів ризику, впорядковані. Потім старшокласники, за активної участі органів учнівського самоврядування, прибрали сміття на визначених ділянках, виготовили з підручних матеріалів і встановили нестандартне спортивне обладнання. Тепер тут проходять традиційні дні здоров'я, загальношкільні свята «Козацькі забави», товариські зустрічі з футболу, волейболу між учнями – старшокласниками та вчителями.

Яровий М.Г. є координатором проектів «Спорт для всіх» та «За здоровий спосіб життя». У 2008 році учні школи стали переможцями районного та лауреатами обласного фестивалю «Спорт для всіх!». Під його керівництвом працюють гуртки «Настільний теніс», «Юний футболіст», «Атлет».

Важливою ланкою в розвитку фізичних здібностей дітей і підлітків, залучення їх до активних занять фізкультурою і спортом, зміцнення здоров'я, утвердження здорового способу життя є проведення роз'яснювальної роботи серед батьків щодо необхідності з раннього дитинства прищеплювати дітям навички займатися фізичними вправами. З цією метою в школі діє батьківський лекторій. На засіданнях лекторію вчителі школи читають лекції, проводять тренінги, круглі столи з обміну досвідом фізичного виховання дітей в сім'ях.

Навчання нерозривно пов'язане з вихованням. У виховному процесі як і в навчальному також неможливо сьогодні обійтися без нововведень.

З метою формування свідомого громадянина, вільної та відповідальної особистості у нашій школі для організації позакласної виховної діяльності започатковано і успішно впроваджується інноваційна система роботи, яка включає в себе роботу з учнями початкової ланки із перспективою розвитку учнівського самоврядування у середній і старшій школі.

Життя в навчальному закладі може набирати організованих форм і це природна організація і самоорганізація дітей, об'єднаних спільними інтересами і діяльністю. Керує і направляє діяльність дитячих організацій учнівське самоврядування, яке обирається щороку на загальношкільному референдумі.

З утвердження України як незалежної суверенної держави колектив Мельниківської школи розпочав пошук нових форм і методів організації дитячого колективу. В основу цих пошуків і роздумів покладалося завдання – знайти оптимальний варіант дитячої організації, яка б давала можливість розвинути найкращі якості і разом з тим бути необтяжливою для дітей, а враховуючи їх потяг до гри, спорту, змагань, стимулювала творчий різнобічний розвиток кожного її члена. Так в середині 90-х років було створено дитячу громадську організацію, яка пізніше отримала назву – дитяче об'єднання «Козацьке братство імені Богдана Хмельницького». При створенні дитячого об'єднання вирішальним стало те, що історія сіла Мельники тісно пов'язана з козацтвом. Про це свідчать назви сільських Кутків, спогади старожилів. В навчальному закладі створені дитячі громадські організації: «Барвінчата» - об'єднують учнів 1-4 класів, «Козацьке братство» - 5-8 класи і «Кругозір» - у складі учнів 9-11 класів.

Мета дитячого об'єднання: сприяти розбудові та зміцненню української держави, вивчення та відродження українських звичаїв і традицій, забезпечення морального, духовного та фізичного самовдосконалення вільної особистості.

Основні напрямки роботи:

Вивчення і дослідження історії рідного краю.

Вивчення та збереження звичаїв та традицій українського народу.

Природоохоронна діяльність.

Допомога людям похилого віку.

Розвиток здібностей і талантів.

Відповідно до обраних напрямків проводяться екскурсійні подорожі по історичних місцях черкаської області маршрутами «Золотої підкови Черкащини», учні збирають перекази, легенди, села, відомості про участь односельців у Великій Вітчизняній війні та повоєнній відбудові господарства,

створюють «Книгу пам'яті села», до якої заносяться імена односельців. Що відділи своє життя у боротьбі проти фашизму, імена жертв Голодомору, героїв праці.

Учнями відтворені народні обряди Андріївські вечорниці, Колядки, Масляна. Набула активних форм природоохоронна діяльність. Популярними серед учнів стали колективні творчі справи.

До проведення кожного масового виховного заходу ми підходимо творчо, залучаємо багато дітей, особливу увагу приділяємо зайнятості у виховних заходах категорійним дітям. Креативність у підході до організації та проведення заходів педагог-організатор Кузьменко В.А. вбачає у особистісному ставленні до учнів, у використанні нетрадиційних методик, вмінні почути і вислухати творчі задуми кожної дитини, у вірі в успіх кожного учня, бо якщо в успіх дитини вірять дорослі, то і дитина повірить в себе. Класні керівники активно допомагають у роботі над розвитком самоврядування у шкільному колективі. Учні школи залучені до роботи в комісіях учнівської ради школи дитячого осередку, беруть активну участь в оформленні школи до тематичних тижнів, організації та проведенні свят, випускають газету дитячого осередку «Сторінки шкільного життя», організують та проводять виставки, ярмарки, виконують різноманітні доручення, беруть участь у операціях, акціях. У школі є постійно діюча фотовиставка «Життя школи», у якій відображаються важливі події життя закладу. Всі класи школи активно співпрацюють у цій інноваційній системі.

Креативність у ході роботи над виховним проектом полягає у використанні інноваційних технологій: проектна технологія, технологія створення ситуації успіху, технологія колективної творчої діяльності. Використання цих технологій сприяє підвищенню рівня згуртованості класних колективів, підвищенню рівня творчих здібностей учнів (самостійності, вихованості, активності, взаємодопомоги, дисциплінованості), значно підвищився рівень мотивації до постійної творчості учнів та класних колективів. Зміст виховних заходів спрямований на підвищення громадянської самосвідомості учнів, їх творчого потенціалу, прагнення до соціальної творчості, активізації та розвитку учнівського самоврядування через креативність технологій у виховному процесі. Використання творчих методик дозволяє кожній дитині задовольнити свої потреби у самовираженні, самоствердженні, побути у ситуації успіху через позитивну творчу діяльність при постійному створенні ситуації вибору без будь – якого тиску на особистість.

Використання інноваційних технологій допомагає досягти мети шляхом зацікавлення учнів, будувати навчально-виховний процес так, щоб навчання і виховання давало радість, успіх, задоволення.

Підсумовуючи результативність впровадження інноваційних форм і методів роботи в нашій школі, можна сказати, що такі форми роботи забезпечують найактивнішу участь вчителів, сприяють створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, допомагають учителю стати справжнім лідером дитячого колективу.

*Чабанюк Л.М.,
заступник директора з навчально-
виховної роботи Легедзинської
загальноосвітньої школи І-ІІІ ст.
Тальнівської районної ради*

СТВОРЕННЯ РОЗВИВАЛЬНО-ВИХОВНОГО СЕРЕДОВИЩА СІЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ

Ми живемо в непростий час. Сьогоднішні діти несуть у собі величезні еволюційні здібності, і ми маємо сприяти їх становленню і розвитку. Сучасна школа повинна стати для дитини не просто школою, а островом любові, добра, милосердя, де учня завжди зрозуміють, де немає байдужості, де вся робота спрямована на розкриття творчого потенціалу дитини, формування зрілої, духовно багатї особистості, громадянина, патріота, творця своєї долі. Саме такою ми і прагнемо зробити нашу школу.

Щороку, починаючи з 1998, учні Легедзинської ЗОШ пліч-о-пліч зі студентами-культурологами Києво-Могилянської академії, студентами-істориками київських університетів ім. Шевченка та Драгоманова, Чернігівського, Вінницького та Уманського педуніверситетів проводять розкопки поселення-гіганта трипільської культури, що лежить на полях села.

Всі артефакти, знайдені під час розкопок, залишаються в музеї поселень-гігантів трипільської культури, що входить до складу державного історико-культурного заповідника «Трипільська культура», розташованому в с. Легедзине, ініціатором створення якого, до речі, був учитель Легедзинської школи Владислав Чабанюк.

Але контакт легедзинських школярів з таємничою землеробською культурою не обмежується, власне, розкопками. Діти мають змогу досліджувати знайдені речі, приймати участь в процесі реставрації трипільського посуду та пластики, проводити разом з археологами наукові експерименти.

Співробітниками музею (а більшість з них має педагогічну освіту) спільно з учителем історії школи розроблено систему рівневих екскурсій, що дозволяє максимально зрозуміло знайомити учнів різних вікових груп з археологічними культурами краю.

Археологічні дослідження дають можливість школярам спілкуватись з провідними українськими та зарубіжними археологами, істориками та науковцями. Це і кандидат історичних наук, лауреат Державної премії в області історії, заслужений працівник культури В. Круц, кандидат історичних наук, вчений секретар НАН України О. Корвін-Піотровський, кандидат історичних наук, антрополог С. Круц. До речі, більшість провідних спеціалістів – кияни, але або мають житло в Легедзиному і живуть тут протягом весни-літа-осені, або ж переїхали сюди на постійне місце проживання. З задоволенням спілкуються діти і з зарубіжними спеціалістами, як от з італійцем Франческо Мінотті,

професором Базельського університету (Швейцарія), який, до речі, також купив житло в селі і товаришує з легедзинськими школярами.

Двотижневу експедицію на розкопки поселення організував американець Мирон Стахів, керівник фонду Фулбрайта в Україні, який привіз на розкопки десять своїх колег, громадян США, спілкування з якими для дитячого та педагогічного колективу було дуже захоплюючим.

З задоволенням слухали діти і розповіді вчителя-історика з Канади Божени Гричиної, що цьогоріч цілих два місяці жила в селі.

Для сільських дітей дуже важливо не замикатись в обмеженому сільському соціумі, а відчуті себе частинкою глобальної людської спільноти. Педколективу школи спільно з працівниками заповідника це, здається, вдається.

З великою цікавістю спостерігали учні за розкопками справжнього царського скіфського кургану, отримуючи нову інформацію про ті давні часи... І, повірте, матеріал підручника сприймається зовсім по-іншому, якщо влітку з-під тисячолітніх шарів землі на твоїх очах викопувались грецькі амфори, мечі та золото, що прикрашало одяг та зброю коней стародавніх скіфів.

Спілкування зі своїми ровесниками – студентами престижних вузів, змістовні диспути та вечори біля «археологічного» багаття також приносять сільським дітям багато користі, стимулюють їх до навчання, до свідомого вибору професії – недаром же за три останні роки випускники школи стовідсотково, а в попередні – майже стовідсотково вступають до ВУЗів. В наступному році на дослідженні трипільського поселення працюватиме група студентів Кембріджського університету, з якими, ми впевнені, також потоваришують легедзинські школярі.

Для кращого інтегрування трипільських досліджень в шкільний курс історії, учитель Оксана Сокальська розробила програму спеціального факультативного курсу «Трипільська мозаїка», вивчаючи який, учні систематизують всю інформацію, отриману ними під час розкопок, реставрації посуду та пластики, моделювання трипільського одягу, надзвичайно захоплюючого процесу реконструкції трипільського житла на основі археологічних матеріалів, і не лише знайомляться з життям, побутом, звичаями трипільських племен, а й намагаються відродити їх ремесла, традиції, одяг, кераміку, при цьому краще розуміючи всі ті історичні процеси, які проходили на теренах нашого краю багато тисяч років назад і, як наслідок, набагато міцніше засвоюють навчальний матеріал. Треба бачити, як світяться дитячі очі, з яким задоволенням учні дарують всім, хто завітає до школи, глиняні трипільські обереги, виготовлені своїми руками, і розповідають про те, що кожен з них означає.

Починаючи з літа 2008 року, в Легедзині щороку проходить Всеукраїнська трипільська толока, мета якої - закінчення будівництва житлового музейного комплексу далеких пращурів-трипільців. Знову до села їдуть автобуси з усіх куточків України, а школярі поряд з дорослими зустрічають гостей з хлібом-сіллю, завзято місять глину босими ногами,

накидають її на стіни, гладять, а потім беруть участь у народному дійстві зі смачним борщем, паляницями та танцями, бо так і має бути, коли збирається справжня родина – родина справжніх українців, коли народною толокою роблять одну велику і таку потрібну справу.

В 1993 році в школі було створено дитячу кіностудію. Ініціатори – вчителі історії Владислав Чабанюк та фізики й інформатики Микола Кулик. Основна тематика фільмів студії – історична. Сьогодні творчий доробок студії – 28 фільмів, 8 з яких – художні. В 2000 році студії присвоєно звання народної. Роботи студійців демонструвались в 14 країнах світу (Іспанія, Франція, Німеччина, Голландія, Албанія, Польща, Румунія, Канада, Корея, Канада, США, Мексика, Іран, Росія) та є переможцями 17 міжнародних та Всеукраїнських кінофестивалів. Фільми студії чи репортажі про неї були показані на багатьох центральних телеканалах: «1+1», «Інтер», «СТБ», «ICTV», «ТРК Україна», «Новий канал», «5 канал», російських «РТР», «ОРТ» та «НТВ», кількох каналах канадського телебачення та в університеті «Сорбонна» (Франція).

Але, звичайно, не ці досягнення є головними для студії - за вісімнадцять років діяльності через творчу школу аматорського кіно пройшла величезна кількість учнів. Вона стала школою духовного зростання, особистісного становлення, громадянського та патріотичного виховання.

Створення кіно – це справа колективна, довготривала. Студійці, а це в основному учні 8-11 класів, на теоретичних заняттях знайомляться з історією світового та вітчизняного кіномистецтва, вивчають жанри та правила сюжетної і зображувальної побудови кіно і, лише маючи певні навички та знання, починають займатися створенням фільмів. Довгий шлях проходить літературний сценарій від виникнення ідеї до реалізації її на екрані. Він довго обговорюється, діти вносять певні корективи в сюжетну лінію, разом приймаються рішення щодо кандидатур на головні ролі. Фільми, зняті «Мальвою», переважно історичної тематики, тому учні поглиблено вивчають певні історичні періоди, історію костюма, зброї, традиції, намагаються відтворити деталі побуту. Щоб інформація була достовірною, працюють в краєзнавчих музеях, архівах, досліджують літературні джерела. І вже потім строчать швейні машинки і старий одяг, простирадла швидко перетворюються на татарські халати, панське та селянське вбрання. Далі - створення декорацій, успіхи та невдачі на знімальному майданчику, монтаж, озвучення - і фільм готовий. Можливо, не досить досконалий, але рідний та дорогий, бо в ньому частина дитячої душі та мрії. Зйомки фільму об'єднують все село. Діти-студійці, я думаю, походивши в плетених лаптях та рваних свитинах, тікаючи босими ногами від розпашілих татарських коней, відчувши на зап'ястях мотузки татарського полону, свист бусурманських канчуків та надійне плече друга, по-іншому дивитимуться на світ і свою роль в ньому, ідентифікуючи себе як справжніх українців, Українців з великої букви, які завжди з честю виходили з усіх історичних негараздів і врешті-решт, побудують щасливу Україну і тепер...

В процесі створення кіно відбувається згуртування колективу для досягнення мети, виховання відповідальності перед друзями, односельцями .

Кінозйомка стимулює чи, скоріше, провокує розкриття здібностей та прихованих дитячих талантів. І хоча, можливо, тільки одиниці пов'яжуть своє життя із кіномистецтвом, але ця «гра» запам'ятається їм назавжди, залишиться у серцях, трансформуючись у почуття гордості за школу, за село, за Україну...

Останній фільм «Мальви», «Ойра», після показу по телебаченню та участі в Всеукраїнських та міжнародних конкурсах різко підняв популярність сільської студії в мистецьких колах і, почувши про неї, режисер експериментального кіно, американка Наомі Умань захотіла все це побачити на власні очі. Приїхавши в Легедзине на 2 місяці, американка так захопилася студією, селом з його творчою мистецькою атмосферою, що, знайшовши тут багато друзів, купила в селі будинок і живе уже цілих 5 років, знімаючи своє кіно, вирощуючи картоплю, невідомі в селі заморські спеції та малюючи картини.

Наомі постійно гостить у школі – діти тягнуться до неї, дехто ходить на заняття з англійської, дехто на гурток експериментального кіно, дехто вчиться малювати. І вже нікого з легедзинських учнів не дивує те, що можна просто, без вагань підійти до справжньої американки та просто поговорити чи чогось навчитися.

Новий проект студії – героїко-романтична «Казка про Чорного Козака»

Тож 28 жовтня 2008 року на схилі левади за селом почалися зйомки «Чорного Козака» - єдиного поки-що в Україні проекту народного кіно, знімає яке сільська шкільна кіностудія «Мальва», вірніше тепер це звучить так – «Мальва & Друзі».

Перечисляти можна ще довго, але повернемося до школярів: майстер-клас справжнього столичного професійного художника для легедзинських діток тепер – не проблема. Учні, вчителі початкових класів з величезним задоволенням займаються з художницею киянкою Оксаною Денисевич, що практично все літо проводить в Легедзині, спочатку просто знімаючись в кіно, а тепер придбавши в селі будинок. Ще одна учасниця проекту «Чорний Козак» - київська майстриня Людмила Тесленко-Пономаренко, визнаний в Україні спеціаліст по ляльках-мотанках, також акторка «Чорного Козака» - частий гість в легедзинській школі.

Не пасе задніх і автор казки, по мотивах якої, власне, режисер фільму Владислав Чабанюк і написав сценарій «Чорного Козака» - Сашко Лірник. Він також мало не щотижня в Легедзині і, звісно, найкраща його аудиторія – легедзинські школярі. Ще одні учасники проекту – кияни Валерій і Сергій Афанасьєви, вирішили на одній з стін шкільного коридору намалювати 6-метрову картину-«витинанку» в стилі Миколи Теліженка з українською історичною тематикою, а в початкові класи придбати сучасні розкладні магнітні дошки. Продюсер фільму Ольга Годованець допомогла підключити школу до мережі Інтернет. Студентка одночасно Києво-Могилянської академії та університету ім. Т.Шевченка Вікторія Афанасьєва, батько якої родом з Легедзині, започаткувала в селі Всеукраїнську акцію «Подаруй книжку сільській бібліотеці», і ось уже кожен, хто приїздить на толоку, зйомки фільму чи просто на розкопки, везе з собою бодай одну книжку... Таких книжок, які

зараз лежать в сільській та шкільній бібліотеках їхні полиці ще не бачили ніколи...

Кілька десятків прекрасних книг подарувала і Києво-Могилянська академія, а її ректор Сергій Квіт, який цього року відвідав Легедзине, погодився на більш тісну співпрацю очолюваного ним закладу зі школою.

Колишній ректор «могилянки», а нині почесний ректор В'ячеслав Брюховецький також приїздить в Легедзине, більше того, грає роль в «легедзинському» фільмі.

В Легедзиному майже 5 років тому зародилася ще одна мрія, коли на роботу прийшла молодий хореограф Віталіна Лелеко, яка ще студенткою Уманського університету ім. П.Тичини виконувала головну роль у фільмі «Ойра». Юна наставниця створила танцювальний колектив «Візерунок» і запалила дітей «хореографічною іскрою».

У дитячі роки гра є основним видом діяльності людини, з її допомогою діти пізнають світ. В грі діти перевіряють свою силу, спритність, у них виникають бажання фантазувати, відкривати таємниці і прагнути чогось прекрасного. Широке використання ігор спонукало до створення в школі на коридорі ігрового середовища, яке вчителі початкових класів назвали «Дитяча Країна Мрій». Складається воно з ігрових зон: «Ранок світу», «Дерево мудрості», «Птахи мрій», «Галявина казок», «Вікно в природу», «Майстерня казок». Тут діти мають можливість помріяти, створити казку, завітати зі своїми іграшками до казкового будиночка, відкрити «віконце в природу», розмістити свої вироби в мистецькій галереї, а також обрати казкового птаха і довірити йому свою мрію. Коридор середніх класів поведе вас у світ трипілля і кіно.

З величезним задоволенням учні середніх класів приймають участь в роботі лялькового театру української казки «Дивограй», керує яким вчитель світової та української літератури Ольга Собкович. Діти самі виготовляють ляльки і показують вистави для своїх молодших друзів. Достатньо секунди, щоб, глянувши краєм ока на ляльки, оцінити цю красу і зрозуміти, чому горять очі малюків перед кожною наступною виставою...

Дуже хочеться, щоб кожна дитина йшла до школи з радістю, почувала себе там впевнено і затишно, навчання було не важким обов'язком, а цікавим захопленням, тому ми віримо що у нашому закладі для цього створені всі умови.

Видання підготовлено до друку та віддруковано
редакційно-видавничим відділом ЧОПООП
Зам. № 1202 Тираж 100 пр.
18003, Черкаси, вул. Бидгощська, 38/1